

KINDL MELINDA
SVÉD–MAGYAR KAPCSOLATOK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT
– VONALRAJZOK ÉS SKICCEK –

„Nemcsak az a fontos, hogy az emberek mit tesznek,
hanem az is, hogy milyen emberként teszik, amit tesznek.”

(John Stuart Mill: A szabadságról)

Nehéz és egyszerre üdvös feladatra vállalkozik az, aki a svéd–magyar kapcsolatokról a 20. század első felét illetően valamit mondani szeretne. A téma a magyar tudományos vizsgálódás történetének ugyanis igencsak kurta fejezete. Néhány személy kivételétől eltekintve, mint amilyen Raoul Wallenberg – akit tettei miatt joggal övez a mindenkori nemzetközi érdeklődés –, vagy Kállay Miklós miniszterelnöksége alatti béketapogatózói kísérletek okán jobban ismert Ullein-Reviczky Antal, egykori svédországi magyar követ, a kutatók mindezülig csak elvétve és zömében hungarológiai szempontokból foglalkoztak a két ország kapcsolataival.

Diplomáciatörténeti szemszögből két írás született, amelyek a jelen tanulmány időbeli határvonalait is adják. Vadász Sándor „*Svéd diplomáciai jelentések Magyarországról 1918–1920*” címmel jelentetett meg a stockholmi Külügyi Levéltárban őrzött dokumentumok közül három írást közreadó forráspublikációt 1993-ban a *Világtörténetben*¹. A Vadász-féle követi jelentések azonban egyoldalúak, s lényegében nem világítanak rá a két ország közötti kapcsolatokra. A másik szöveg Solymossy Péter munkája, az 1938–1941 közötti magyar revíziós törekvésről fennmaradt svéd szolgálattevők jelentései alapján írt doktori disszertációja, és annak lényegi összefoglalását adó tanulmánya, mely a *Századok* hasábjain jelent meg még 1999-ben². Solymossy értékes kutatásának hiányossága, hogy nem derül fény a svédek a magyar ügygel szembeni, a hivatalos dokumentumok szövegén is érződő szimpátiájának okaira.

Svédország és Magyarország 1920 és 1938 közötti viszonyairól tehát nem született eddig munka. Szakirodalmi fogódzók híján ezért előrebocsátandó, hogy az itt közölt szöveg egy jövőbeli levéltári alap kutatás csapásirányainak kijelölésére vállalkozik. Már ezen „elsőkörös”,

¹ Vadász Sándor: Svéd diplomáciai jelentések Magyarországról 1918–1920. In.: *Világtörténet*, 1993. tavasz–nyár. 39–69. o.

² Solymossy Péter: Svéd diplomáciai jelentések Magyarországról 1938–1941. In.: *Századok*, 1999. 4. sz. 765–794. o.

a korabeli sajtóanyagokból összegyűjtött információkból is látni fogjuk, hogy a svéd–magyar kapcsolatok története – ahhoz képest, hogy szinte a nullpontról indult – a diplomáciai és kulturális cserekapcsolatok tekintetében szembetűnően dinamikussá vált, s hogy ezt a florealást mindenekelőtt a svédek magyarbarát akciói alapozták meg.

Elődeink többször ígéretet tettek arra, hogy a magyar nép sohasem fogja elfeledni azt, amit a svédeknek köszönhet; mára tudjuk, hogy nem így lett. Ezt a történelmi hátralékot, sőt adósságot igyekszik e tanulmány valamelyest csökkenteni az első feltáró igényű kutatói lépéseket megtéve.

A történetben való eligazodásban az Olvasót alapos lábjegyzet, kép- és sajtódokumentum melléklet is segíti.

A kezdetek

Az első világháború során számtalan katona esett hadifogságba, s leginkább az Oroszországban embertelen körülmények között sínylődő foglyok miatt kezdeményezte az Osztrák–Magyar Monarchia és Németország 1915-ben, hogy Svédország közvetítőként vegyen részt a fogságba esett harcképtelen katonák kicserélésében. A Svéd Vöröskereszt a szibériai magyar foglyokért tett áldozatos humanitárius munkája volt a két ország közötti első kapocs, amely később magán emberbaráti kezdeményezések talaján folytatódhatott tovább, Leffler Béla kezdeményezésére.

Leffler Béla³ Leffler Béla Sámuel, a nyíregyházi evangélikus főgimnázium igazgatója, a jeles ókortörténész gyermekeként született 1887-ben Budapesten. Tanulmányait követően 1912-ben feleségül vette Signe Lilenkrantz svéd tanítónőt, aki révén szorosabb kapcsolatba került Svédországgal. A magyar protestáns egyház így nem véletlenül jelölte őt arra a feladatra, hogy 1919-ben Stockholmban sajtóelőadóként megkezdje működését, mert családi és személyes kötődésein túl korábban már tudományos alapon is behatóan foglalkozott az északi népekkel. Az a munka azonban, amelyet a magyar műveltség elismertetése és terjesztése, valamint a Magyarország és Svédország közötti relációk megszilárdítása érdekében kifejtett, csakhamar sokkal több és jelentősebb lett, mint ami egy egyszerű hivatalnoktól elvárható lett volna.

Mint a magyar ügy hithű szóvivője és tolmácsolója, neki köszönhetőek a két ország közötti diplomáciai kapcsolatfelvétel előzményeit jelentő jótékonyági gyűjtések. A svéd társadalom

³ Egy Leffler Béláról készült portré a mellékletben, a 27. oldalán található.

ugyanis Leffler útján értesülhetett a világháború utáni Magyarországon uralkodó nélkülözésről és nyomorról, s a sajtóelőadónak hála sikerült gyors ütemben mozgalmi szintre fejleszteni az egyszeri, alkalmi adakozási akciónak indult kezdeményezéseket. Stockholmban mintegy 600 cserkészfiú és 700 cserkészlány több mint 60 katonai társzekerrel és gépkocsival járta a várost, hogy a budapesti éhező gyermekeknek fehérneműt, orvosságot és konzervet gyűjtsenek⁴. A megmozdulás nem várt sikerű eredménnyel járt, s 1920. február 4-én már útjára is indult az első adományoktól roskadozó vasúti kocsik Budapestre. A szállítmánnyal egyetemben a svéd „*Mentsétek meg a gyermekeket*” (svédül: *Rädda Barnen*⁵) egyesület képviselői, így Elin Wägner⁶ és Gerda Marcus⁷ is a székesfővárosba utazott, hogy először a főpolgármesternél, majd 1920. február 27-én Huszár Károly miniszterelnöknél és Horthy Miklós (akkor még) fővezérnél látogatást tegyenek a svéd érdekeket is képviselő dán konzul, Fleischl Sándor⁸ kíséretében. „*Kijelentették, hogy tapasztalataik szerint a budapesti nyomor messze túl megy azokon, amiket erről külföldön gondolnak és ennél fogva a segítőakciónak is sokkal erélyesebbnek kell lennie, mint eddig volt. A svéd delegátusok visszautaznak hazájukba, ahol újabb akciót indítanak a magyar gyermekek felségítésére. A Stockholmban gyűjtött két vagon gyermekfehérnemű már Bécsben van és a legközelebbi napokban a fővárosba érkezik.*”⁹ – értesülhetett erről a magyar lakosság a sajtóból.

Leffler már stockholmi kiküldetése után rövidesen, 1920 januárjában megalapította a Svéd–Magyar Társaságot (svédül: *Ungerska-Sällskapet*), amelynek kultúrosztálya feladatául tűzte ki, hogy Svédországban a magyar művészetet és irodalmat, a tudományos élet eredményeit, azaz

⁴ A stockholmi jótékonyági akció plakátja a 23. oldalon tekinthető meg.

⁵ Az alapítvány a második világháború után is világszerte szervezett humanitárius akciókat. Magyarországon – főként a fővárosban és környékén – biztosított tejport a csecsemőkorúaknak, valamint tizórait és uszonnát mintegy 15 ezer bölcsőde- és óvodáskorú számára. A szervezet a magyarságért tett akciói mind a két világháború utáni időszakban teljesen feltártalanok. Lásd erről: Gyarmati György: *Transzatlanti segélyakció. A svéd Rädda Barnen Alapítvány és a Chorin család csomagküldő szolgálata – kitelepítetteknek*. In.: Gyarmati György–Palasik Mária (szerk.): *Honukban otthontalanok. Tanulmányok az 1951. évi budapesti kitelepítések történetéből*. ÁBTL–KRONOSZ, Budapest–Pécs, 2018. 55–74. o.

⁶ Elin Matild Elisabet Wägner (1882–1949): író, a svéd suffragette mozgalom és a *Rädda Barnen*, azaz az *International Save the Children Alliance* svéd szekciójának megalapítója.

⁷ Gerda Fredrika Marcus (1880–1952): újságíró, filantróp. Szintén közreműködött a *Mentsétek meg a gyermekeket* svéd alapszervezetének létrehozásában.

⁸ Fleischl Sándor (1867–1945): dán királyi főkonzul. Neuernben (Csehország) született, majd négyéves korában került Magyarországra, s tanulmányait Budapesten végezte. Itt belépett apja, Fleischl Samu gabonaiüzletébe, melynek 1906-tól volt a vezetője. 1901-ben dán királyi konzullá nevezték ki, 1905-től főkonzul lett. Ilyen minőségben jelentős közgazdasági tevékenységet fejtett ki, melynek elismerésül több magyar és külföldi kitüntetésben részesült. Így megkapta a Danebrog és a svéd Vasa-rend nagykeresztjét, a kínai Aranykalász-rend nagykeresztjét a csillaggal, a német polgári vaskeresztet. Felesége, kemenesmihályfai Deutsch Olga a Pesti Izraelita Hitközség leányegyletének volt elnöknője, aki jelentős jótékonyági munkát végzett Budapesten. In.: Újvári Péter (szerk.): *Magyar zsidó lexikon*. Budapest, 1929. 1916-ban bízták meg a budapesti svéd királyi főkonzulátus ügyeinek ideiglenes vezetésével. In.: *Békésvármegye Hivatalos Lapja*, 1916. június 22. 82. o.

⁹ *Nyírvidék*, 1920. február 27. 1. o.

a magyar kultúrértékeket megismertesse. A háborús veszteségek sújtotta magyarországi körülmények okán azonban a szervezet erejét eleinte jótékonyági akciók és gyűjtések szervezésére összpontosította. Már a társaság első rendezvénye egy, a budapesti gyermekek javára rendezett magyar tematikájú hangverseny volt, s a szervezet igyekezetének eredményességét jól mutatja, hogy még azon év májusáig már mintegy 158.000 koronát küldött Magyarországra gyermekcipők beszerzésére. A Svéd–Magyar Társaság a hazai háziipari és művészeti kézimunkák külföldön való értékesítését célzó mozgalmat is felkarolta, melyben összekötő kapocsként Leffler Bélán és feleségén túl Paul Isberg kapitánynak, a Svéd Vöröskereszt budapesti megbízottjának is meghatározó szerep jutott¹⁰.

A közös erőfeszítéseknek köszönhetően 1920 nyarán 105 magyar gyermek tölthette Svédországban terápiás céllal a szünidőt, és Asta Nilssonnal¹¹ – a svéd Vöröskereszt *Mentsétek meg a gyermekeket* egyesületének vezetőjével – együtt több vagon szeretetadományt juttattak el az ínségben szenvedő fővárosba¹². Ráadásul Magyarország hirtelen támadt segítői más vonalon is adakozó szelleműnek bizonyultak: a svédországi színészek egyesülete 175.000 koronával sietett a nyomorgó magyar színészek megsegítésére, míg a svéd rendőregyesület 150.000 koronát küldött az állami rendőrség részére, a svéd postai alkalmazottakat tömörítő szervezet pedig hazánk felé 225.000 koronát indított útnak¹³. Sőt, a svéd tanítók is gyűjtést rendeztek a magyar pedagógus kollégák javára¹⁴.

Valószínűleg világosabb képet formálhattak a svédek – az akkoriban külföldről feltehetőleg meglehetősen kaotikusnak tűnő – magyarországi helyzetről egyfelől a Budapestre delegált svéd misszionáriusok, másfelől Leffler Béla útján. Bár közvetlen bizonyíték nincs rá, de mindez alighanem közrejátszhatott abban, hogy még a trianoni békediktátum 1920. november 15-ei ratifikálása előtti napon, november 14-én – a dán és a norvég mellett – a svéd kormány arról értesítette Magyarországot, hogy mielőbb fel kívánja venni vele a hivatalos viszonyt¹⁵. Oscar Anton Hermann Ewerlöf (1876–1934) svéd királyi követ megbízólevelének átadására végül 1921. február 16-án került sor¹⁶.

¹⁰ *Budapesti Hírlap*, 1920. május 9. 4. o.

¹¹ Asta Nilsson (? – ?): svéd misszióvezető, filantróp. Nagyértékű szeretetadományokat gyűjtött számtalan ízben. Ezek közül csak említés képpen 1922 áprilisában a svédek az ő közbenjárására küldtek a Szegedi Csecsemőgondozónak babakelengyét, fehérneműt, köt- és tápszereket. 1923-ban 4500 koronát adott a Magyar Vöröskeresztnek gyermek-nyaraltatásra. Magyarországi munkásságának teljes értékű feltárása még várat magára.

¹² Lásd részletesebben a mellékletben, a 24. oldalon.

¹³ *Az Újság*, 1921. április 3. 4. o.

¹⁴ *Népszava*, 1920. július 3. 3. o.

¹⁵ *Népszava*, 1920. november 14. 4. o.

¹⁶ *Magyarság*, 1921. február 17. 4. o.

„E tények hatása alatt a Budapesten lakó svédek és svédbarátok 'Magyar–Svéd Társaság' megalapítását határozták el, amely a magyarságra [akarta] terelni a svéd emberszeretet figyelmét.”¹⁷ A stockholmi magyarbarát egyesület pandantjaként az 1921. május 20-án megalakuló Magyar–Svéd Társaság¹⁸ díszelnökéül a frissen kinevezett Ewerlöf követet választotta meg¹⁹, elnökül Pröhle Vilmos nemzetgyűlési képviselőt, alelnökül pedig Heinrich Aladár²⁰ svéd főkonzult²¹ és Bayer-Krucsay Dezsőt, neves gyógyszerészt és egyben svéd konzult jelölték ki. A két nemzet közötti kulturális összeköttetés elmélyítését célul kitűző szervezet megalakulásáról mind V. Gusztáv svéd királyt²², mind Horthy Miklós kormányzót táviratilag értesítette²³.

Nem véletlen egybeesés, hogy a Magyar–Svéd Társaság alakuló ülésére ugyanazon a napon került sor, amelyen báró Bornemissza Gyula²⁴ a stockholmi követség vezetését átvehette²⁵, egyidejűleg a norvég és a dán külképviseleti feladatokat is ellátva. A budapesti svéd misszió, a két svéd–magyar társaság Bornemissza Gyula követtel kiegészülve már olyan léptékű gyűjtési akció kezdeményezhetett, amely 1921 nyarán már egy millió koronát eredményezett²⁶. A „bőkezűségéről és a gyermekvédelem ügyei iránti állandó érdeklődéséről ismert Clinge

¹⁷ *Ruszinkói Magyar Hírlap*, 1921. január 29. 3.o.

¹⁸ *Pesti Hírlap*, 1921. május 19. 9. o. A szakirodalomban széles körben elterjedt tévedés, hogy a Svéd–Magyar Társaság csak 1939-ben alakult meg. A korabeli napilapok egybehangzó hírei szerint – beszámol róla többek között a *8 Órai Újság*, a *Kis Újság*, a *Nép* és az *Új Barázda* is – már 1921-ben létrejött és aktív tevékenységet folytatott hosszú éveken át. Ugyanakkor az egyik legnagyobb kérdőjel, hogy miért alakul meg a Svéd–Magyar Társaság másodjára is 1939. július 25-én Karafiáth Jenő budapesti főpolgármester vezetésével. In.: *Nemzeti Újság*, 1939. július 26. 3. o.

¹⁹ Lásd részletesebben a mellékletben, a 25–26. oldalakon.

²⁰ Heinrich Aladár az Osztrák–Magyar Bank egykori főtanácsosa volt.

²¹ A rendelkezésre álló sajtó információk ellentmondásosak: a *Budapesti Hírlap* szerint Heinrich csak 1921 augusztusában, a *Vas megyei Hírlap* tanúsága alapján pedig novemberben kapta meg a svéd királyi tiszteletbeli főkonzuli címet, melyet 1916 óta ideiglenesen Fleischl Sándor dán királyi konzul viselt. Még ugyanebben az évben Svédország magyarországi konzulátusa is megnyílt az Üllői út 39-es szám alatt. In.: *Budapesti Hírlap*, 1921. augusztus 13. 5. o.; *MTI*, 1921. november 15.; *Vasvármegye Hivatalos Lapja*, 1921. november 10. 383. o.

²² V. Gusztáv (1858–1950): Svédország uralkodója 1907 és 1950 között.

²³ *Új Barázda*, 1921. május 21. 3. o.

²⁴ Bayer Dezső (1874–1944): gyógyszerész, gyógyszerészdoktor, gyógyszervegyészeti gyár alapító, diplomata. Apja, Bayer Arnold pesti Angyal gyógyszerertárban volt gyakornok. A Budapesti Tudományegyetemen 1896-ban gyógyszerészi, majd 1897-ben gyógyszerészdoktori oklevelet szerzett. Több éves ausztriai, németországi és franciaországi tanulmányutakat tett. 1901-ben alapította meg a Bayer és Társa gyógyszervegyészeti gyárat, melyet oly nagyra fejlesztett, hogy az egész világon elismerték a készítményeit (Purgo és Koprol). Apja betegsége idején, 1904-től vezette a családi gyógyszerertárt, majd 1908–1910 között a tulajdonosa volt. Ekkor már olyan nagy hírneve volt külföldön, hogy a svéd kormány felkérésére 1911-től alkonzulként (In.: *Vas megye Hivatalos Lapja*, 1911. július 6. 1. o.), majd konzulként, végül 1922-től főkonzulként működött Budapesten. Tevékenységével jelentősen hozzájárult a magyar–svéd kapcsolatok fejlesztéséhez, melyért V. Gusztáv svéd király is kitüntette.

²⁵ *Szeged*, 1921. május 20. 1. o. „Bornemissza Gyulát (...) 1921 márciusában a megszerveződő stockholmi követség élére helyezték.” In.: Pritz Pál: *Magyar diplomácia a két világháború között*. MTT, Budapest, 1995. 23. o.

²⁶ *Pesti Hírlap*, 1921. június 14. 5. o.

Fledderus holland kir. főkonzul²⁷ és a Svéd Misszió magyarországi fáradhatatlan vezetőjének, Asta Nilsonnak milliós áldozatkészségével vált lehetővé, hogy a Zsófia Országos Gyermekszanatórium Egyesület balatonszabadi gyermekszanatóriumába (...) az első 250 üdülésre szoruló gyermekcsoport külön vonaton a Balatonra indulhasson.”²⁸ A nyár folyamán több száz, az első világháború okozta nélkülözés miatt kórosan sovány vagy más súlyos betegségben szenvedő gyermek juthatott itt hozzá a szükséges terápiás kezeléshez²⁹.

Ennek a két ország között formálódó szimpátiának az eredményét és súlyát mutatja az is, hogy a kormányzó és a kormány is képviseltette magát a Svéd–Magyar Társaság 1922 februárjában Ewerlőf svéd követ tiszteletére rendezett matinéján³⁰ az Omnia Mozgóképszínházban³¹. A fellépő Bach-kórus és a nagyreményű Pogány György operaénekes³² svéd dalokat adott elő, Cholnoky Jenő földrajztudós pedig Svédországról tartott előadást képvetítés kíséretében³³. Az összejövetel keretében a svéd nemzetet ünnepelték, akik a magyarok irányában a „*finn testvéreinkkel karöltve (...) a legnemesebb jóindulattal (...)*”³⁴ voltak az elmúlt évek során. A műsor meghallgatására Budapest legelőkelőbb körei zsúfolásig megtöltötték a nézőteret.

Svéd diplomaták Budapesten (1925–1945)

Jelen tanulmány egyik vállalt feladata a kétoldalú diplomáciai kapcsolatok részleges rekonstrukciója. Ezért röviden időrendben ismertetjük a Budapesten egymást váltó svéd követek nevét és megbízatásuk intervallumát. Pritz Pál a stockholmi magyar követség vezetőinek névsorát és kiküldetésük idejét az *Iratok a magyar külügyi szolgálat történetéhez*,

²⁷ J. P. Ph. Clinge Fledderus (1870–1946): holland diplomata. Bécsi, római és berlini megbízatásai után 1911-től a Holland Királyság budapesti főkonzulja, és ezt a címet 1946-ban bekövetkezett haláláig viselte. Lásd róla: Maarten J. Aalders: *Magyarország barátai. Henriette Kuyper (1870–1933) és Jan Clinge Fledderus (1870–1946)*. In.: Maarten J. Aalders–Pusztai Gábor–Réthelyi Orsolya (szerk.): *A gyermekvonatok. Elő híd Magyarország, Hollandia és Belgium között az első világháború után*. L’Harmattan, Budapest, 2020. 15–37. o.

²⁸ *MTI*, 1921. június 13.

²⁹ A balatonszabadi Zsófia Gyermekszanatóriumban az egyesület költségén hivatalnok-családok rászoruló gyermekeit nyaraltatta.

³⁰ *Magyarság*, 1922. január 31. 10. o.

³¹ A Gutenberg palota dísztermében működött a VIII. kerület Kölcsey utca 4-es szám alatt. 1907-ben színház, 1908-tól mozi, 1954-től pedig színházként is funkcionált.

³² Pogány György (1884–1931): tenor operaénekes. Előbb Bernben lépett színpadra 1909-ben. Magyarországi pályája 1911-ben az akkor alakult Népoparánál kezdődött, ahol nagy reményeket fűztek értékes orgánumához. Később külföldön működött, majd a budapesti Operaházhoz szerződött. In.: Schöpflin Aladár (szerk.): *Magyar Színművészeti Lexikon (1929–1931)*.

³³ *Nemzeti Újság*, 1922. január 28. 7. o.

³⁴ Uo.

1918–1945 című művében már 1994-ben közreadta, ami ehelyütt egy lábjegyzet formájában kerül az Olvasó tájékoztatására ismét közlésre³⁵.

1923. április 14-én az Országház kupolacsarnokában búcsúzott a magyar társadalom Oscar Ewerlöf svéd királyi követtől, akit kormánya Tokióba helyezett át. A Magyar Külügyi Társaság rendezte ünnepesen nagyszámú rangos közönség vett részt. Pekár Gyula, a szervezet társelnöke beszédében elmondta, hogy „(...) *nem lehet elismételni azt a sok jót, amit Svédország nyújtott nekünk. A svédek bebizonyították, hogy nem felejtették el Krisztus tanítását a keresztény szeretetről és mi ezt soha nem fogjuk elfelejteni. Amit szibériai foglyainkért tettek, már maga is az emberbaráti cselekedeteknek végtelen láncolata volt és 1920-ban a svéd nép egy angyalt küldött Magyarországnak, Asta Nilssont (Éljenzés), aki szívének minden melegével cselekedett jót, amely kétszeresen vált értékessé.*”³⁶ Végszavában Pekár a magyar nemzet soha el nem múló hálájának tolmácsolására is felkérte a búcsúzó követet.

Ewerlöf távozásával ért véget a két ország magyarországi kapcsolatainak első fejezete, akitől 1923 januárjában³⁷ Ivan Danielsson Budapestre is akkreditált bécsi svéd királyi követ vette át a misszió vezetését, melyet 1924 októberéig látott el³⁸. Danielsson akkor még nem sejtette, hogy nem ez lesz az utolsó magyarországi kiküldetése, ahogy azt sem, hogy amikor legközelebb, 1942-ben hazánkba érkezik, már teljesen mások lesznek mind az őt körülvevő körülmények, mind a svéd követség feladatköre³⁹.

J. Magnus Alströmer⁴⁰ 1925. február 10-én adta át megbízólevelét Horthynak⁴¹, majd rövid egyhónapos tartózkodása után, március 6-án a Budapestre is akkreditált svéd rendkívüli követ

³⁵ „Stockholmi követség: 1921. III. 17-én jött létre báró Bornemissza Gyula rendk. köv. irányításával. A követség egyben Dániában, Norvégiában, majd 1922-től 1923. VII. 13-ig a Finnországban való képviselést is ellátta. Bornemisszát 1924. X. 12-én mentik fel. Hosszabb ideig csak id. ügyvivő (Bogdán Iván konzuli attasé) viszi az ügyeket, s utána is ügyvivők állnak a követség élén. (Török Béla II. o. köv. tan. 1925. VI. 12-től 1929. IV. 25-ig, nemeskéri Kiss Sándor II. o. köv. tan. 1929. IV. 25-től 1932. I. 31-ig. 1931. XII. 24-én a kényszerű takarékoság jegyében maga a követség is megszűnik, a svéd, a norvég és a dán képviselést pedig átveszi Hollandiába. A gazdasági válság elmúltával a stockholmi követség 1937 júniusában nyitja meg ismét kapuit, s egyben visszakapja a dániai és a norvég képviselést is. Matuska Péter rendk. köv. kerül a misszió élére. Matuskát 1943. IX. 10-én mentik fel. Helyére Ullein-Reviczky Antal lép (úgy, hogy ha lehet még hatékonyabb segítséget adjon Kállay Miklós miniszterelnök béketapogatózói kísérletei számára.) Ullein-Reviczky 1943. IX. 10-től a német megszállásig irányítja a követséget, ekkor állásáról lemond. A Sztójay-kormány újabb követet már nem küld a helyére.” In.: Pritz Pál. (vál., szerk., jegyz.): *Iratok a magyar külügyi szolgálat történetéhez, 1918–1945.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994. 439. o. Kiegészítésül annyit, hogy 1935 és 1936 között dr. kis-sólymosi Magyar Antal a rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, akit Matuska Péter vált majd 1937-ben.

³⁶ *Budapesti Hírlap*, 1923. április 14. 2. o.

³⁷ *8 Órai Újság*, 1923. január 20. 5. o.

³⁸ *8 Órai Újság*, 1924. október 10. 6. o.

³⁹ Az Olvasó a svéd követ második világháború alatti magyarországi tevékenységéről a Wallenbergről szóló könyvtárnyi irodalomból tájékozódhat.

⁴⁰ A magyar sajtóban hol Jónás, hol János néven szerepel. Alströmerről a 27. oldalon található egy portré a mellékletben.

⁴¹ *Pesti Hírlap*, 1925. február 10. 9. o.

és meghatalmazott miniszter rendes székhelyére, Bernbe utazott. Távollétében Patrik Reuterswärd⁴² követségi tanácsos látta el ügyvivői minőségben a magyarországi követség vezetését⁴³. Alströmer megbízatása igencsak rövid életű volt; a *Budapesti Hírlap* év végi számában már arról értesülhetünk, hogy a misszióvezetőt a kormányzó ünnepi búcsúkihallgatáson fogadta⁴⁴, mivel bukaresti és belgrádi követté nevezték ki.

Hennings Einar 1926. január végén érkezett Magyarországra⁴⁵, aki elődjeihez hasonlóan a svéd királyi kormány képviselőjét Budapesten kívül Bécsben és Bernben is ellátta. Hennings karrierjét a stockholmi pénzügyi- és kereskedelmi minisztériumban kezdte meg. Ez utóbbiban 1920-tól 1926-ig mint államtitkár-helyettes működött, ezért érthető volt, hogy megbízatásának fő célja a svéd–magyar kereskedelmi kapcsolatok kiépítése volt. Kinevezése alkalmából a *Nemzeti Újság*nak adott interjúban elmondta, hogy szakmai véleménye szerint a magyar bor és a liszt elsőrendű piacot találhat Svédországban, míg a svéd papír-, gép- és faipar termékei hazánkban lehetnének kelendők. *„Hogyan gondolkoznak Svédországban rólunk, magyarokról, ismerik-e a trianoni Magyarország szomorú helyzetét?”* – kérdezte Einartól a riporter őszinte érdeklődéssel. *„A követ percekig szótlanul, mereven néz maga elé, mintha nagyon sokat tudna mondani és végül szavakba formálja egy néma gondolatsor záradékát: – A svéd nép mély rokonszenvet érez Önök iránt. Svédország olyan szerencsés volt, hogy a háborúban megőrizhette semlegességét, de éppen azért mert elkerülte a háború borzalmait, a legnagyobb szimpátiával figyeli azt az erőfeszítést és fáradságos munkát, amellyel a magyar nép a romokból újra fel igyekszik építeni gazdasági és pénzügyi egzisztenciáját.”*⁴⁶

Hennings kétéves tartózkodás után 1928 júniusában távozott Magyarországról⁴⁷. A Budapestre akkreditált új svéd rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter 1928 októberében Ulf Torsten Undén lett⁴⁸, aki Hamburg, New York, Washington, Berlin és Bécs városaiban tett szolgálatait után érkezett hazánkba. A szakképzett, gyakorlott és tapasztalt diplomata szokatlanul hosszú ideig töltötte be tisztségét: egészen 1942 júniusáig, azaz közel 14 évig volt a misszió vezetője. A kormányzót országglása 10 éves, majd 20 éves jubileuma alkalmával is ő

⁴² Patrik Carl Reinhold Reuterswärd (1885–1963): svéd diplomata. Az Uppsala egyetemen végzett jogot, s abban az évben már mint attasé dolgozni is kezdett a svéd külügyminisztériumban. 1908-ban New Yorkban, 1909–1910 között Párizsban, 1911–1914 között Tokióban és Pekingben, majd 1917-től 1918-ig Washingtonban teljesített szolgálatot. Először megbízott ügyvivő, majd Budapestre is akkreditált bécsi követ. Később Rigában, Tallinban, majd Bukarestben és Szófiában látott el diplomáciai feladatokat.

⁴³ *Szózat*, 1925. március 6. 11. o.

⁴⁴ *Budapest Hírlap*, 1925. december 2. 7. o.

⁴⁵ *Külügyi Közlöny*, 1926. március 15. 8. o.

⁴⁶ *Nemzeti Újság*, 1926. január 26. 5. o.

⁴⁷ *Pesti Hírlap*, 1928. június 3. 11. o.

⁴⁸ *Budapesti Hírlap*, 1928. október 12. 8. o. A svéd követről készült képek a mellékletben, a 28. és a 34. oldalon találhatóak.

köszöntötte Svédország nevében, sőt 1940-ben V. Gusztáv király kitüntetését ugyancsak Undén nyújtotta át Horthy Miklósnak. A helyére kinevezett Ivan Daniellson pedig egészen a svéd diplomaták Budapestről történt 1945-ös orosz kiutasításáig maradt követi pozícióban.

Az 1920-as évek eseményei

Leffler Béla a svéd–magyar kapcsolatok kialakításában és elmélyítésében egyaránt kulcsszerepet töltött be. Neki köszönhető, hogy a 20. század második évtizedében Svédország és vele a skandináv testvérállamok felfedezték Magyarországot. *„Erre nagy szükség is volt, mert ez időben a művelt svédek vajmi keveset tudtak a szerencsétlen dunai országról, sőt – valljuk meg – ez az ország nem is érdekelte őket. Leffler Béla tudására, törhetetlen lelkesedésére, kifogyhatatlan optimizmusára és megnyerő egyéniségére volt szükség ahhoz, hogy az általános közömbösség feloldódjék.”*⁴⁹ A svéd fórum és a skandináv közvélemény új lehetőség volt a magyarság számára, ezért Leffler rögvest belekezdett a fordítói munkába: svéd írók műveit ültette át magyarra, illetve magyar írókat fordított svédre, mely az első lépést jelentette a két ország kultúrájának kölcsönös megismertetésének ügyében. A sajtóelőadóként érkezett Lefflernek megbecsült pozíciója volt a svéd közéletben: a nagy svéd napilapok éppúgy a rendelkezésére álltak, mint a svéd kulturális és gazdasági élet mecénásai – élükön a Nobel-díjas írónővel, Selma Lagerlöffel –, azaz tulajdonképpen mindenki, aki a skandináv félszigeten számított⁵⁰.

A haláláig általa vezetett Társaság 1922-ben adta ki az első magyar lírai antológia-kötetet, melynek anyagát Leffler Béla régebbi és kortárs svéd műfordítók műveiből állított össze, Kisfaludy Károlytól Ady Endréig bemutatva a magyar költészetet. Ugyanebben az évben a Nemzeti Szalon igazgatója, Déry Béla kormánybiztosként érkezett Svédországba, hogy az első stockholmi magyar művészeti kiállításához kapcsolódó szükséges lépéseket megtegye. Útja során Déryt maga a svéd király is kihallgatáson fogadta, aki elismerését nyilvánította az északi magyar tárlat kezdeményezésével kapcsolatban⁵¹. A 200 festményt, 63 szobrot és 150 iparművészeti alkotást felvonultató impozáns tárlatot 1922 májusában – a festőként és

⁴⁹ Lakó György: Száz éve született Leffler Béla. In.: *Alföld. Irodalmi, művelődési és kritikai folyóirat*. 1987. 9. sz. 87. o.

⁵⁰ Hankiss János: Leffler Béla. In.: *Napkelte*, 1937. február 1. 108. o.

⁵¹ *Rákos Vidéke*, 1922. május 7. 5.o.

műgyűjtőként is számontartott – Eugén Napoleon Nicolaus svéd királyi herceg nyitotta meg. (Magyar körökben Jenő herceggként emlegették.)

A Magyar–Svéd Társaság már 1922. év eleji választmányi gyűlésén felvette programjába, hogy mielőbb magyar diákokat küldjenek ki svéd felsőoktatási intézményekbe. Ennek előkészítését a svéd nyelvoktatás megszervezése jelentette a Pázmány Péter Tudományegyetem⁵². Mivel a svéd lektorátus létrehozásának gondolatát Lundström göteborgi egyetemi tanár, a Külföldi Svédek Támogató Egyesület főtitkára szintén támogatta, a tanszéket az év második felében sikerült is felállítani Lindberg Nils Hermann svéd főkonzulátusi titkár, tanár és lektor vezetésével⁵³. Az első két szemeszter folyamán már több mint 30 egyetemi hallgató tanulhatta a svéd nyelvet⁵⁴.

1923 tavaszán Lindberg, a Pázmány Egyetem lektora Göteborgban Svédország és Magyarország közötti diákcsera-akciót szervezte⁵⁵. Ennek konkretizálása céljából a Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Szövetségének (MEFHOSZ) képviselőjében ifj. Horthy István és Deák Ferenc – a MEFHOSZ külügyi osztályának vezetője – nyáron Finnországból Stockholmba érkeztek. Leffler fogadta és vezette őket körbe⁵⁶. A kampány olyan jól sikerült, hogy 1923 augusztusában 25 magyar főiskolás utazhatott Stockholmba⁵⁷, míg októberben 40 svéd egyetemi hallgató érkezett Magyarországra kétéves tartózkodásra⁵⁸.

Az 1924-es svéd karácsonyi könyvpiacra jelent meg a *Magyar kultúra és történelem* (svédül: *Ungern i kultur och historia*) című könyv, melyet Leffler Béla és Charles Pierre Backman⁵⁹, a *Stockholms-Tidningen* napilap főszerkesztője adott közre. A magyar kultúrát, irodalmat, művészetet és történelmet egyaránt bemutató monográfia a svéd–magyar kulturális kapcsolatok múltját is felvázolta, külön fejezetet szentelve a magyarországi svéd irodalom és a svédországi magyar színházi bemutatók számbavételének⁶⁰.

1925 márciusában ugyancsak a Leffler vezette Svéd–Magyar Társaság szervezésében⁶¹ a Grand Hotel dísztermében Jókai-ünnepet tartottak az író születésének centenáriuma alkalmából

⁵² *Budapesti Hírlap*, 1922. február 1. 6. o.

⁵³ *Szózat*, 1922. augusztus 20. 11. o.

⁵⁴ *Magyarság*, 1923. május 25. 5. o.

⁵⁵ *Magyarság*, 1923. április 1. 14. o.

⁵⁶ *Nemzeti Újság*, 1923. július 15. 1. o.

⁵⁷ *Nemzeti Újság*, 1923. szeptember 16. 6. o.

⁵⁸ Sajnálatos módon a budapesti lektorátus 1923-ban megszűnt, s csak 9 évvel később kezdte meg újra működését.

⁵⁹ Charles Pierre Backman (1892–1969): svéd újságíró, főszerkesztő. 1919-től a *Stockholms-Tidningen* napilap munkatársa, de később szerkesztőként a *Sydsvenska Dagbladet Snällposten*, a *Göteborgs-Posten* és a *Dagen* lapoknál is dolgozott. Az 1926-ban Budapesten megrendezett svéd kiállítás bizottsági tagja. Társalapítója a Svéd Rádió Klubnak. 1925-ben a magyar műfordítók egyesületének, a La Fontaine Társaságnak a külföldi tagja.

⁶⁰ *Budapesti Hírlap*, 1924. december 17. 8. o.

⁶¹ 8 *Órai Újság*, 1925. március 25. 10. o.

Stockholmban. A Jókai-émlékbeszédet Ruben Gison Berg egyetemi magántanár, kiváló svéd kritikus tartotta, melyen részt vett Nils Widner, a svéd Legfelsőbb Bíróság vezető lelkésze és Tore Svennberg⁶², a királyi Nemzeti Színház igazgatója⁶³. Még ez év őszén, 1925. november 16-án nyílt meg a svéd Nemzeti Múzeumban (svédül: *Nationalmuseum*) az első magyar metszetkiállítás, a Magyar Rézkarcoló Művészek Egyesülete és a stockholmi Svéd–Magyar Társaság közös szervezésében. Az ünnepélyes megnyitón Török Béla magyar ügyvivő és a helyi műértő közönség számos előkelő képviselője is megjelent⁶⁴. A kiállító művészek sorában találjuk az akkor még pályájuk elején járó Tarjáni Simkovics Jenőt⁶⁵ és Patkó Károlyt⁶⁶, az autodidakta művész és amatőrcsillagász Komáromi-Kacz Endrét⁶⁷, valamint az addigra már nemzetközileg is elismert alkotót, Iványi Grünwald Bélát⁶⁸. A *vernissage* után tíz nappal a stockholmi Svéd–Magyar Társaság adott nagy estélyt a Grand Hotel dísztermében, melynek során a szervezet elnökségét is ellátó Anshelm Schultzberg⁶⁹ festőművész beszédében az utóbbi években Svédország és Magyarország között tapasztalható egyre mélyülő irodalmi és művészeti érintkezést éltette⁷⁰.

A következő nagyszabású estre 1926 decemberében került sor, amikor Nils Trulsson⁷¹, a Szállodatulajdonosok Nemzetközi Egyesületének elnöke 50, Budapestet ábrázoló vetített képpel illusztrált előadást tartott az egybegyűlteknek. Különös részletességgel emlékezett meg a magyar főváros egyedülálló gyógyfürdőiről, melyek azt Európa legkiválóbb fürdővárosává emelik. A stockholmi magyar előadás egyúttal annak az európai propagandának is az origója

⁶² Tore Svennberg (1858–1941): svéd színész. 1922 és 1928 között a királyi Nemzeti Színház igazgatója. Leghíresebb szerepét (Magnus Barring) *A nő másik arca* című Gustaf Molander által 1938-ban rendezett filmben Ingrid Bergman mellett ő játszotta.

⁶³ *Nemzeti Újság*, 1925. április 2. 2. o.

⁶⁴ *Budapesti Hírlap*, 1925. november 16. 11. o.

⁶⁵ Tarjáni Simkovics Jenő (1895–1995): A 20. századi modern grafikaművészet kiemelkedő alakja. 1923-tól kezdődik meg tárlatokon való szereplése, a Magyar Rézkarcoló Művészek magyarországi és külföldi tárlatainak rendszeres kiállítója. 1926–1927-ben Igalon művésztelepet szervezett, ahol többek között Aba Novák Vilmossal és Barcsay Jenővel alkotott. Munkásságért számos díjjal tüntették ki.

⁶⁶ Patkó Károly (1895–1941): 1913 és 1914 nyarán a nagybányai művésztelepen képezte magát, majd 1922–1923-ban a grafikai tanszék továbbképzős növendéke volt. Tanulmányutat tett Olaszországba és Párizsba, a húszas évek közepén Nagybányán és Felsőbányán festett. 1929–1932 között Rómában járt a Collegium Hungaricum ösztöndíjasaként. 1934-től gimnáziumi rajztanárként dolgozott.

⁶⁷ Komáromi-Kacz Endre (1880–1969): autodidakta festőművész, amatőrcsillagász. Elsőként fedezte fel a Nova Aquilae-t, azaz a novát, a változócsillagok fajtájának egyikét. A magyarországi amatőrcsillagászat legjelentősebb alakja és az amatőrmozgalom előfutára volt egyben.

⁶⁸ Iványi Grünwald Béla (1867–1940): Tanulmányait Székely Bertalan és Lotz Károly növendékeként kezdte, majd Münchenben és a párizsi Julian Akadémián folytatta azt. Münchenbe visszatérve csatlakozott Hollósy Simon köréhez, 1896-ban a nagybányai művésztelep alapítója, a festőiskola tanárai között volt. 1909-ben részt vett a kecskeméti művésztelep megszervezésében, 1911-től a telep vezetője lett. Tanítványai között volt többek között Kassák Lajos, Kmetty János és Uitz Béla is.

⁶⁹ Anshelm Schultzberg (1862–1945): svéd festőművész.

⁷⁰ *Pesti Hírlap*, 1925. november 26. 13. o.

⁷¹ Róla készült kép a mellékletben, a 34. oldalon található.

volt, amit az idegenforgalmi szövetség a magyar városok és hazánk természeti szépségeinek közismertté tétele érdekében kezdeményezett⁷².

Leffler munkásságának köszönhetően mind Svédországban, mind Magyarországon egymással szinkronban pezsgő irodalmi és művészeti élet bontakozott ki a kölcsönösség jegyében. Jó példa erre az 1926-os év legfontosabb eseményét jelentő Budapesten rendezett svéd művészeti kiállítás. A gondos előkészítés után megnyílt svéd tárlat immáron a harmadik volt a Nemzeti Szalonban⁷³, s éppen 1926-ban volt húsz éve annak, hogy Svédország első ízben részt vett a városligeti Múcsarnokban rendezett nagy nemzetközi kiállításon. A svéd reprezentatív művészeti kiállítás megnyitása napján délelőtt gróf Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatási miniszter villásreggelit adott a Nemzeti Kaszinóban. A résztvevők között a magyar kulturális, művészeti és kultúrpolitikai -élet meghatározó szereplőit láthatjuk: Walko Lajos, Végh Gyula, az Iparművészeti Múzeum főigazgatója, Déry Béla, a Nemzeti Szalon igazgatója, Györgyi Kálmán, az Országos Magyar Iparművészeti Társulat igazgatója és annak alelnöke, Szablya-Frischauf Ferenc, Petry Pál vallás- és közoktatási államtitkár, Bartha Richárd, a Kabinetiroda főnöke, Ripka Ferenc, Budapest főpolgármestere, Pertovics Elek, miniszteri tanácsos, a Szépművészeti Múzeum igazgatója, a magyar képzőművészek élvonalából pedig Glatz Oszkár, Csók István és Vaszary János festők jelentek meg. Svédország részéről hasonlóan magasrangú volt a képviselő. Patrik Reuterswärd svéd ügyvivő, Anshelm Schultzberg festőművész, Rudolf Ahlsell svéd királyi kamarás, bécsi főkonzul, és természetesen Bayer Dezső budapesti svéd főkonzul⁷⁴, oldalán Hámos Róbert⁷⁵ budapesti svéd konzullal voltak jelen. Másnap ennél szűkebb körben a kormányzó adott villásreggelit a legrangosabb vendégeknek⁷⁶.

Ennek az eseménysorozatnak a következő állomása a Nemzeti Szalonban gróf Andrássy Gyula elnöklete alatt – a magyar művészegyesületek részvételével a budapesti svéd

⁷² *Miskolci Napló*, 1926. november 26. 8. o.

⁷³ Eredetileg a Magyar Képzőművészet és Műpártolók Egyesületének kiállító helyisége. 1907-től az Erzsébet téri, Vágó testvérek tervezte szecessziós épületben működött. Természetes fényeivel és nagy falfelületeivel a szalon korszerű kiállításrendezési feltételeket biztosított. A Nemzeti Szalonban volt a *Nyolcak* 1911-es és 1912-es kiállítása. Gauguin és a francia impresszionisták címmel 1907-ben volt tárlat, az olasz futuristák 1912-ben pedig ugyancsak itt mutatkoztak be. A megszorított művészeti társaságok, képzőművészeti egyesületek fóruma lett (KÉVE, 1907–1945; MIÉNK, 1908–1910; a két világháború között: Képzőművészek Új Társasága). In.: <https://artportal.hu/lexikon-szocikk/nemzeti-szalon/>

⁷⁴ A kiállítással egyidőben rólunk készült kép a 28. oldalon található.

⁷⁵ *MTI*, 1926. december 9.

⁷⁶ A fogadáson részt vett Patrik Reuterswärd svéd ügyvivő és felesége, Anshelm Schultzberg tanár svéd királyi kormánybiztos, Rudolf Ahlsell svéd királyi kamarás, továbbá Petry Pál vallás- közoktatási államtitkár és felesége, Pertovics Elek miniszteri tanácsos, a Szépművészeti Múzeum igazgatója, dr. Bayer-Krucsay Dezső svéd királyi főkonzul és felesége, Hámos Róbert svéd királyi konzul, valamint Déry Béla, a Nemzeti Szalon igazgatója. In.: *MTI*, 1926. december 10.

szépművészeti és iparművészeti kiállítás alkalmából – tartott díszülés volt, melyen ünnepélyes keretek között a festői munkásságáról is híres Jenő svéd királyi herceget a Szalon dísztagjává választotta⁷⁷.

A kiállítás nem műkereskedelmi céllal, hanem reprezentatív igénnyel mutatta be az elmúlt fél évszázad svéd festőművészeinek és szobrászainak, kisebb részben pedig iparművészeinek alkotásait, így például a mai napig Svédország egyik legismertebb festőjeként számontartott Carl Larsson (1853–1919) munkáit és Carl Milles (1875–1955) szobrász műveit. A tárlatról a Nemzeti Szalon albumszerű katalógust is kiadott Schultzberg előszavával, akit ez alkalomból Horthy Miklós a svéd–magyar kulturális kapcsolatok létrehozása érdekében kifejtett évtizedes munkásságáért a magyar érdemkereszt II. osztályával kitüntetett⁷⁸.

A budapesti művészeti projekttel szinte párhuzamosan, december végén Stockholmban Ripszám Henrik⁷⁹ rajz- és festménykiállítását tekinthette meg a svéd közönség a *Lilla Utställningen* kiállítótermeiben. A tárlatról – amely mintegy 80 olajfestményt és pasztellt, valamint több mint 100 tollrajzot ölelt fel – a helyi lapok igen elismerő kritikát hoztak le, akinek különösen a szibériai fogságban rajzolt, erőteljes egyéni technikáról és kitűnő megfigyelésről tanúskodó rajzait emelték ki. Ripszám a stockholmi kiállítást megelőzően Göteborgban mutatta be műveit, ahol szintén sikert aratott⁸⁰. Érdekességként megjegyzendő, hogy Ripszám a tájfutással még svédországi tartózkodása alatt ismerkedett meg, ahonnan visszatérve Magyarországon a sportág fő propagátora és meghonosítója lett.

Az 1926-os év a svéd–magyar kapcsolatok történetében más okból is kiemelkedő jelentőségű: a kétoldalú kulturális cserekapcsolatok elmélyítésével párhuzamosan ugyanis Svédország magyarországi diplomáciai képviselete is magasabb szintre emelkedett. V. Gusztáv svéd király 1926. szeptember 10-én hosszabb magánkihallgatáson fogadta Bayer Dezső budapesti svéd konzult, akit nem sokkal korábban az uralkodó az Észak csillaga⁸¹ svéd lovagkereszttel is kitüntetett⁸². A találkozó folyamánya, hogy az addigi budapesti tiszteletbeli

⁷⁷ *Pesti Napló*, 1926. december 15. 12. o.

⁷⁸ *Magyarság*, 1927. január 4. 10. o.

⁷⁹ Ripszám Henrik (1889–1976): festő- és szobrászművész, hosszútávfutó, tájfutó, gyalogló. Bővebben: *Ripszám Henrik és a magyar tájfutás kezdetei, 1925–1948. A magyar tájfutás története. I.* Ábel Térképészeti Kft. Budapest, 2016.

⁸⁰ *MTI*, Stockholm, 1926. december 20.

⁸¹ A négy legmagasabb svéd kitüntetés egyik. A Szeráf Rendet a 13. században, a Kard Királyi Rendjét 1552-ben alapították, az Észak Csillaga Rendet 1748-ban hozták létre, míg az időrendben az utolsót, a Vasa Királyi Rendet 1771-ben alapították meg. Lásd: Pallos Lajos: Új kitüntetés-múzeum nyílt Európában – A tallini Lovagrendek Múzeuma. In.: *Folia Historica*, Budapest, 2018. 200. o.

⁸² *MTI*, Stockholm, 1926, szeptember 10.

konzulátust svéd főkonzulátussá minősítették át decemberben, melynek vezetésével Bayert bízták meg⁸³.

1928. június 12-én nagy ünnepség keretében leplezték le XII. Károly svéd király (1697–1718) emlékművét, aki 1714 novemberében mindössze két hét alatt tette meg a török határtól a pomerániai Stralsundig vezető utat. Nevezetes útja során Zilah, Nagyvárad és Pest érintésével lovagolt át Magyarországon. A vakmerő tetteiről híres uralkodóról az osztrák Otto Jarl által készített, szürke svédgránit keretbe foglalt, két méter magas bronz relief⁸⁴ leleplezésén először Liber Endre⁸⁵ – akkor még tanácsnok, a későbbiekben Budapest alpolgármestere – olvasta fel Stockholm város tanácsának üdvözlő-iratát, majd Bayer méltatta az egykori svéd királyt, beszédében kitérve arra is, hogy már a világháborúban élvezett szeretetteljes támogatás bizonyította a svédek magyarokkal szembeni rokonszenvét. A svéd himnuszt követően Patrik Reuterswärd megkoszorúzta az emlékművet, este pedig a vendégek tiszteletére a Gellért-szállóban rendezett nagyszabású bankett keretében éltették a két nemzetet⁸⁶.

A magyar képző- és iparművészet a svéd kormány meghívására 1928. október 5-én megnyílt kiállítás keretében újfent képviseltette magát Stockholmban. Hat évvel korábban, 1922 év tavaszán rendezett tárlat alkalmával már nagy sikereket könyvelhetett el. A reprezentatív és retrospektív jellegű 1928-as kiállítást⁸⁷ ismét Jenő királyi herceg nyitott meg, aki beszédében kiemelte, hogy a magyar kiállítás rendkívül érdekes anyaga minden tekintetben megérdemli az elismerést és az érdeklődést. A trónörökös szavai után Liber Endre Budapest lakossága nevében mondott Benczúr Gyula festménye előtt üdvözlő beszédet. A több mint háromszáz fős vendégsereg a kiállítást Déry Béla, a Nemzeti Szalon igazgatójának kalauzolása mellett tekinthette meg.⁸⁸

Az egymástól földrajzilag e két távol fekvő állam közötti kapcsolatok szorosabbra fűzésében gyakorlati és szimbolikus értelemben egyaránt hatalmas lépés volt, amikor 1928. december 15-én ünnepélyesen megnyitották a Budapest és Stockholm városa közötti telefonösszeköttetést. Az első beszélgetést Bayer Dezső főkonzul folytatta Leffler Bélával, aki

⁸³ *MTI*, 1926. december 16.

⁸⁴ A relief alatt a következő szöveg olvasható: E helyen pihent XII. Károly svéd király 1714. XI. 17-én. lóháton 14 nap alatt tette meg az utat Törökországból Stralsundig. / Carl XII. rastade här pa Ridtfran Türkiet till Stral-/sund nov. 1714. / Dr. Bayer-Krucsay D. svéd konzul ajándéka.

⁸⁵ Liber Endre (1878–1936): Jogi tanulmányai után 1896-ban a főváros szolgálatába lépett. 1931-től haláláig Budapest alpolgármestere.

⁸⁶ *Magyarország*, 1928. június 13. 5. o.

⁸⁷ *Nemzeti Újság*, 1928. október 5. 12. o.

⁸⁸ A tárlat során került a stockholmi városi múzeum tulajdonába Kemény Nándor (1885–1972) önarcképe, amely azóta is ott tekinthető meg.

annak a reményének adott kifejezést, hogy a modern technika révén még közelebb kerülhet majd egymáshoz a két nemzetet. Bayer utána Szudy Elemér⁸⁹ sajtófőnök, majd gróf Csáky István⁹⁰, a külügyminisztérium sajtóosztályának helyettes vezetője beszéltek, örömeiket nyilvánítva afelett, hogy az új telefonvonal Svédország és Magyarország között a nagy távolság ellenére is közvetlen kapcsolatot teremt. A 14 percig tartó beszélgetés mindvégig teljesen jól érthető és minden zavartól mentes volt.

A Magyar Intézet és az 1930-as évek

A Dániába és Norvégiába is akkreditált nemeskéri Kiss Sándort⁹¹ 1929. április 25-én bízták meg a stockholmi követség vezetésével, aki az év nyarán adta át V. Gusztáv királynak megbízólevelét. A magyar követ Svédországba érkezését követően rövidesen már más módon is igyekezett a svéd nép figyelmét magára vonni. 1929 augusztusában ugyanis részt vett a stockholmi nemzetközi céllövő versenyen, futó szarvas-céltábla ágon nevezve. „*A magyar ügyvivő európai hírű vadász és a golyós fegyvert remekül kezeli. Legnagyobb eredményeit a szarvas-vadászatokon érte el, amelyeken mindenkor holt biztos kézzel szedte le az iramodó szarvasokat. A magyar diplomata nevezését a svéd sportkörök és az egész svéd sajtó a legnagyobb örömmel fogadta.*” – méltatta a megbízott ügyvivőt a *Pesti Hírlap* 1929. július 30-ai száma⁹². És valóban, a magyar sajtót nem érthette a jogtalan elbizakodottság vádja, mivel ebben az évben a galamblövés csapatvilágbajnokságát a magyar csapat nyerte meg, mi több, az egyéni világbajnoki címet is hazai versenyzőnk, Lumniczer Sándor hódította el. A győzelmet Kiss Sándor „óriási diplomáciai sikernek” minősítette, amellyel sportolóink rengeteg értékes új barátot szereztek Magyarországnak.

Nemeskéri nemcsak a sport, de a szervezés terén is nagy vehemenciával vetette bele magát a munkába. 1930 március elsején létrehozta a Norvégiai Magyarok Egyesületét⁹³, egy bő hónappal később pedig már Koppenhágában a Dániai Magyarok Egyesületének alakuló ülését tartotta⁹⁴.

⁸⁹ Szudy Elemér (1880–1940): közíró, az *Arad és Vidéke* c. napilap felelős szerkesztője. A Bethlen-kormány alatt a miniszterelnökség sajtófőnöke.

⁹⁰ Csáky István (1894–1941): politikus. 1928 és 1932 között a külügyminisztérium sajtóosztályának helyettes vezetője, majd vezetője lett. Az Imrédy-, majd a második Teleki-kormány külügyminisztere.

⁹¹ nemeskéri Kiss Sándor (1884–1958): vadász, utazó, diplomata.

⁹² *Pesti Hírlap*, 1929. július 30. 20. o.

⁹³ *Budapesti Hírlap*, 1930. március 6. 15. o.

⁹⁴ *Budapesti Hírlap*, 1930. április 15. 17. o.

Az 1920-as évek svéd–magyar kapcsolatok történetének, s egyben Leffler Béla életművének talán legmeghatározóbb mérföldköve az 1929 őszén felállított stockholmi Magyar Intézet volt. Nem sokkal ezután, 1930 tavaszán Klebelsberg Kunó kultuszminiszter is meglátogatta az új intézetet. A stockholmi útra vele tartott Magyary Zoltán, jogtudós, miniszteri tanácsos és Gombocz Zoltán nyelvészprofesszor. V. Gusztáv svéd király magánkihallgatáson fogadta Klebelsberget Kiss Sándor megbízott ügyvezetővel egyetemben. Az audienciának sajtóköri körökben különösen nagy jelentőséget tulajdonítottak, mivel a svéd uralkodó felesége halála óta első ízben fogadott külföldi államférfiakat viziten.

Ardvin Lindman⁹⁵ svéd miniszterelnök a magyar delegációt díszebéden látta vendégül, amelyen Lindskog kultuszminiszter, a svéd tudományos élet előkelőségei, Kiss Sándor ügyvivő és Leffler Béla is részt vett. A svéd kormányfő pohárköszöntőjében kiemelte, hogy *„Svédország és Magyarország a történelem folyamán sohasem egymás ellen, hanem mindig egymás mellett küzdött. Örömet fejezte ki afelett, hogy a két ország a jövőben is közös küzdelembe indul. Ez a küzdelem azonban nem a csataterén fog lefolyni, hanem a kultúra dicsőséges mezején. Nagyon örül, hogy Magyarország legkiválóbb kultúrpolitikusa meglátogatta Svédországot. Klebelsberg Kunó gróf válaszában történelmi visszapillantást vetett a két ország történeti, kulturális kapcsolataira és kijelentette, hogy ez a mostani alkalom valóságos kézfogást jelent a svéd–magyar kulturális kapcsolatok kiépítésében. Hála köszönetet mondott azért, hogy Svédország vezető államférfijai elfogadták Magyarország kinyújtott kezét, és ez a férfias kézszorítás indítja meg a nemes célokért küzdő kultúrmunkát.”*⁹⁶

Másnap Klebelsberg kíséretével meglátogatta a svéd Nemzeti Múzeumot, a nemzeti képtárat, a *Nordiska Museet*-t, a Skansen szabadtéri múzeumot, a délutánt pedig az újonnan felállított Magyar Intézetben töltötte. *„Ez alkalommal a Magyar Intézet vezetősége ötezer svéd koronát ajánlott fel a kultuszminiszternek, azzal a céllal, hogy ezt az adományt tetszése szerint két olyan kiváló magyar ifjú tudósra adja, aki Svédországban nyelvi és etnográfiai tanulmányokat óhajt végezni.”*⁹⁷ Este a kultuszminiszter a Grand Hotel dísztermében tartott előadást. A bankett vendégei a svéd király és Horthy Miklós kormányzó egészségére ürítették az első poharat. Juhlin, volt belügyminiszter pedig *„(...) annak a reménynek adott kifejezést, hogy a magyar jövő méltó lesz a dicsőséges múlthoz, és a magyar nép rövidesen kiheveri azt a*

⁹⁵ Ardvin Lindmann (1862–1936): svéd politikus. Svédország miniszterelnöki posztját 1906 és 1911, majd 1928 és 1930 között töltötte be.

⁹⁶ 8 *Órai Újság*, 1930. május 1. 2. o.

⁹⁷ Uo.

sok szenvedést, amely különösen a legutóbbi tíz évben oly méltatlanul érte.”⁹⁸ Klebelsberg útját másnap Uppsala városa irányába vette.

A Magyar Intézet nemcsak állandó ingyenes magyar nyelvtanfolyamokat rendezett, hanem összegyűjtötte a magyar vonatkozású svéd könyveket, és olvasószobát tartott fenn, ahol adományokból igen gazdag könyvanyag állt rendelkezésre. Ezt a stockholmi Nobel-könyvtár igen tekintélyes magyar nyelvű szépirodalmi gyűjteménye is kiegészítette. Az ügyeket elnöki tanács intézte, amelynek tagjai a magyar és a svéd közoktatásügyi miniszterek, az ottani kereskedelmi főiskola rektora, a Svéd–Magyar Társaság küldöttje, a Magyar Tudományos Akadémia megbízottja és a stockholmi Magyar Intézet vezetője voltak.⁹⁹

Az északi államok fontosságát jól mutatja az a tény is, hogy a Társadalmi Egyesületek Szövetsége (TESz) 1931 februárjában arra az elhatározásra jutott, hogy azokat a svéd és norvég személyeket, akik a „*magyar igazságnak hazájukban való meleg szószólói és az északi államok érdeklődését a trianoni igazságtalanság iránt felkeltették – elismerésül a TESz jubileumi emlékérmét adományozza.*”¹⁰⁰ Leffler javaslata alapján 1931-ben tizenketten kaptak jubileumi emlékkeresztet, amelyet Kiss Sándor ügyvivő személyesen adott át a kitüntetetteknek.

Sajnálatos módon a svéd–magyar kapcsolatok tendenciózus fejlődésének ténye nem akadályozhatta meg, hogy a gazdasági világválság a magyar külügyminisztérium költségvetését utol ne érje. A takarékosági intézkedések következménye az az 1931. november 14-én kelt rendelet, melynek értelmében a stockholmi magyar királyi követség megszűnt, egyúttal Kiss Sándor Svédországra, Norvégiára és Dániára is kiterjedő állandó ügyvivői megbízatása alól is felmentette. A megszorító intézkedés pozitív következménye, hogy Leffler hivatali és diplomáciai tevékenységének értéke és jelentősége még inkább megnőtt. Az önálló stockholmi magyar külképviselet felszámolása ugyanis azt jelentette, hogy annak csak bizonyos részlegei működtek tovább, így minden olyan követségi teendőt, amelyhez nem volt szükség magának a követnek a jelenlétére és döntésére, Leffler Béla végzett, míg a stockholmi misszió felügyeletével megbízott koppenhágai magyar diplomata csak évente kétszer tett az ügyek ellenőrzésére látogatást Stockholmba.

A svédországi magyar diplomáciai külképviselet visszaépülése tehát nem támasztott akadályt Leffler fáradhatatlan munkásságával szemben. Az általa igazgatott Magyar Intézet alapítványi pénzalapjából sikerült 1932-ben újra feltámasztania a svéd lektorátust a budapesti

⁹⁸ Uo.

⁹⁹ Fináczy Ernő–Kornis Gyula–Kemény Ferenc (szerk.): *Pedagógiai Lexikon* 2. Révai Irodalmi Intézet, Budapest, 1936. 204. o.

¹⁰⁰ *Budapesti Hírlap*, 1931. február 24. 11. o.

egyetemen, melynek előadója Valdemar Langlet¹⁰¹ lett. Langlet¹⁰² 1933-tól a budapesti svéd főkonzulátus titkári feladatait is ellátta. Még ugyanabban az évben a Pécsi Tudományegyetemen is megalakult a svéd lektorátus Vörös Márton¹⁰³ vezetése alatt, aki a svéd nyelvi órák látogatását a nem egyetemi hallgatók számára is lehetővé tette.¹⁰⁴

A következő évben, 1934-ben Leffler Béla kezdeményezésére a Svéd–Magyar Társaság vezetősége és a stockholmi társadalom több előkelő tagja látogatott el Magyarországra saját gépkocsiján¹⁰⁵, így többek között John Almkvist¹⁰⁶, volt közoktatásügyi miniszter, a Társaság akkori elnöke, Carl Alex Petterson¹⁰⁷, tiszteletbeli magyar főkonzul, Nils Trulsson, a Szállodások Nemzetközi Egyesületének volt elnöke, Magnus Täcklind gyáros, valamint Frithjof Trulsson kapitány, tiszteletbeli alkonzul. A vendégsereg 1934. szeptember 20-án érkezett a magyar határra, ahol a Királyi Magyar Automobil Club¹⁰⁸ nevében Rück István vezértitkár köszöntötte őket. Budapestre érkezésük után a Gellért-szállóban Hámos Róbert¹⁰⁹ budapesti svéd konzul, Valdemar Langlet konzuli titkár, továbbá a székesfőváros Idegenforgalmi Hivatala nevében Szviezsényi Zoltán miniszteri tanácsos, a budapesti svéd kolónia részéről pedig gróf Lewenhaupt Gusztáv¹¹⁰, a Magyar Általános Gyufaipari Részvénytársaság vezérigazgatója fogadta a stockholmi magyarbarát társaság vezetőségét¹¹¹. Másnap József Ferenc királyi herceg, a Budapest Fürdőváros Egyesület elnökének

¹⁰¹ Valdemar Langlet (1872–1960): svéd író, nyelvész. Később a Svéd Vöröskereszt budapesti főmegbízottja. A népírtást dokumentáló auschwitzi jegyzőkönyvet ő fordította le svédre.

¹⁰² Nem kis feltűnést keltett Langlet, amikor 1935-ben lóháton járta be Magyarországot Vörös Márton pécsi lektorral közösen. Élményeiről a *Pesti Napló* riporterének számolt be, melynek részleteiről az Olvasó a szöveg 33. oldalán található cikkből informálódhat.

¹⁰³ Vörös Márton (1900–1993): történész, író, földrajztudós, a svéd–magyar kapcsolatok meghatározó személyisége.

¹⁰⁴ *Dunántúl*, 1933. február 7. 6. o.

¹⁰⁵ Merész vállalkozásnak tekinthető, ha belegondolunk abba, hogy a Stockholm–Budapest közötti 1958 km távolság megtétele a mai technikai feltétel között is kb. 22,5 óra autóval. Egy Ford V-8 modellnek a legnagyobb sebessége 1934-ben 65 km/óra volt, ami minimum 30 óra utazást jelentett.

¹⁰⁶ John Almkvist (1875–1946): svéd politikus.

¹⁰⁷ Carl Alex Petterson (1874–1962): svéd ruhaipari cégvezető, Magyarország tiszteletbeli konzulja, sportoló. A curling sportág 1924-ben, Chamonix-ben mutatkozott be a téli olimpiai játékokon, ahol Petterson szerezte meg az ezüstérmét.

¹⁰⁸ Királyi Magyar Automobil Club: 1900. november 30-án Budapesten alakult meg a Magyar Automobil Club, amely a vezetői vizsgákat is szervezte. 1911-től Királyi Magyar Automobil Club néven működött a szervezet, melynek fő célkitűzése az autózás népszerűsítése és a nemzetközi kapcsolatok ápolása volt. Ennek érdekében versenyeket és kiállításokat rendeztek. A közutakon jelzőtáblákat, benzintöltő állomásokat helyeztek el. A mai Magyar Autóklub elődjének tekinthető a szervezet.

¹⁰⁹ hámosfalvi Hámos Róbert (1877–?): bankigazgató, kincstári főtanácsos, svéd konzul.

¹¹⁰ Gróf Lewenhaupt Károly Gusztáv (?–1935): Régi svéd főnemesi család sarja. Pályafutását, mint katona kezdte, és őrnagyi rangig vitte. Később a svéd államvasutak katonai irodájának osztálytanácsosa, majd üzleti ügyeknek szentelte tevékenységét. 1931-ben bízták meg a Magyar Általános Gyufaipari Részvénytársaság igazgatásával.

¹¹¹ *Magyar Országos Tudósító*, 1934. szeptember 20.

minőségében adott teát a Palatinus Szállodában¹¹². A vendégek három napot töltöttek a fővárosban, majd különböző vidéki városok látogatására indultak.

Bő két héttel később, 1934. október 9-én villámcsapásként érhetett mindenkit I. Sándor jugoszláv uralkodó és Louis Barthou francia külügyminiszter halálának híre. A nemzetközi botrányra szélesedő merénylet egyik kevésbé ismert következménye, hogy a szerb hatóságok megtorlásul Dél-Bácskából körülbelül 3000 magyart utasítottak ki 1934. december 5-e és 10-e között. Az egyik napról a másikra hontalanná vált magyarok megsegítésére ismételten Leffler Béla kezdeményezett azonnali gyűjtést, hogy a felajánlott összeget sietve eljuttathassa szorult helyzetbe került honfitársainak¹¹³.

Leffler 1936 február elején még előadást tartott a stockholmi Magyar Intézetben Madách Imre főművéről¹¹⁴, de annak svéd fordításban való megjelenését már nem élhette meg. Hosszas betegség után 1936. november 8-án távozott az élők sorából, s „*vele Svédország egyik mélyen érző barátja, a svéd–magyar kulturális kapcsolatok egyik legjelentősebb kiépítője szállott sírra*” – ahogy azt a *Stockholms-Tidningen* napilap írta. Az egykori svéd sajtó valóságos gyászba borult „*a stockholmi magyar*”¹¹⁵ halála felett: „*Ha minden ország ilyen képviselőket tartana a másik államban, akkor nem lenne háború.*”¹¹⁶ – fogalmazott az *Aftonbladet*. Valóban, a két ország közötti „hídépítő” halálával Magyarországot éppúgy, mint Svédországot érzékeny veszteség érte.

Szerencsére, Leffler a méltó utánpótlásról még időben gondoskodott egy ifjú tehetség, Lotz János személyében. Lotz János egyetemi évei során Kosztolányi Dezső magántitkára volt, mely egy életre meghatározó élménnyé vált az akkor még fiatal hungarológusnak. 1935-ben cserkészösztöndíjasként került Stockholmba, s mint magyar lektork működött az egyetemen. A Gombocz Zoltán neves nyelvész javaslatára elnyert kétéves ösztöndíj helyett végül több mint 10 évet töltött a svéd fővárosban, ahol először Leffler Béla kezei alatt dolgozott. Leffler halála után ő vette át az egyetemi magyar intézet irányítását, és működése a svédországi hungarológia egyik csúcspontját jelentette.¹¹⁷ Nyelvészeti, hungarológiai és tudományszervező tevékenysége okán világviszonylatban is a legnagyobbak közé sorolható.

¹¹² *Magyar Országos Tudósító*, 1934. szeptember 21.

¹¹³ Lakó György: Száz éve született Leffler Béla. In.: *Alföld*. 1987. 9. sz. 89. o.

¹¹⁴ *Irodalomtörténet*, 1936. 25. évf. 116. o.

¹¹⁵ *MTI*, 1936. november 16.

¹¹⁶ Uo.

¹¹⁷ Lars-Gunnar Larsson: Hungarológia Svédországban. In: *HUNGAROLOGISCHE BEITRÄGE 4. HUNGAROLÓGIA MAGYARORSZÁGON KÍVÜL JYVÄSKYLÄ*. 1995. 55–65. o. Lotz végül Jakobson meghívására hagyja el az északi várost, s megy el 1947-ben New Yorkba a Columbia Egyetemre. Stockholmban kifejtett munkája mély nyomokat hagyott Svédországban, amit az is jól mutat, hogy halálának 10. évfordulója

A svéd–magyar kapcsolatok történetében az 1936-os év veszteségei után 1937-ben pozitív fejlemények sorozata következett. Egyfelől helyreállt a két ország kölcsönös diplomáciai képviselője. A minisztertanácsi jegyzőkönyvek tanúsága szerint 1937. március 12-én született arról döntés, hogy az 1935-ben kinevezett Magyary Antal hágai követet Svédországra, Norvégiára és Dániára kiterjedő megbízatása alól felmentik, s evvel egyidőben Matuska Pétert – korábbi szófiai követet – pedig a Stockholmban felállítandó követség vezetésével bízzák meg. Matuska 1937 nyarán nyújtotta át megbízólevelét V. Gusztáv királynak¹¹⁸, hat évvel azután, hogy a svéd missziót Károlyi Gyula kormánya takarékosági okokból egyoldalúan megszüntette. Magyarország szintén 1937-ben lépett be a Nobel-díjas nemzetek sorába¹¹⁹. Ez az esemény nemcsak a magyar tudományos élet, hanem a két ország kapcsolatában is fontos mérföldkövet jelentett¹²⁰. A Nobel-alapítvány díját 1937. december 10-én a stockholmi zenepalota termében nyújtotta át az uralkodó Szent-Györgyi Albertnek¹²¹. A következő napokban egymást érték az ünnepi vacsorák és előadások sora¹²², ahol az orvosprofesszor pohárköszöntői és különféle felszólalásai alkalmával a svéd–magyar barátságot, a szebb jövőt, s az emberiség békéjét és megértését hangoztatta¹²³. Mi több, Szent-Györgyit más megtiszteltetés is érte: svéd népszokás szerint Luca napján Stockholm legszebb szőke hajú lányát megválasztják „Lucának, az éj nemtőjének”. A megválasztott személy minden év december 14-én fehér köntösben, kibontott hajjal kávé szolgálatát látja el az ünnepségre egybegyűlteknél. A hagyomány szerint a Nobel-díj kiosztásával rendszerint egybeeső Luca-ünnepen a legnépszerűbb és a svéd közönség számára legrokonszenvesebb Nobel-díjas tudóst

alkalmából szimpóziumot szerveztek, nyelvtudományi és tudományszervezői munkásságáról is megemlékezve. Vendégprofesszorként 1962–63-ban visszalátogatott Svédországba, ahol a Magyar Intézet felügyeleti posztját 1957 és 1966 között ellátta. Lotz munkásságával a nyelvészet legnagyobb formátumú művelői foglalkoztak, így Seboek Tamás (Sebeok, A. Thomas: *Emlékezés Lotz Jánosra*. In: MTA I. Osztályának Közleményei, 1978. 30. sz. 267–280. o.) és Szépe György – aki nemcsak a hungarológia területén, hanem a Pécsi Tudományegyetem újjászervezésében játszott szerepével is örökértékű alkotott – szintén Lotz-tanítvány volt. Lásd: Szépe György: Szerkesztői utószó In.: Lotz János: *Szonettkoszorú a nyelvről*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1976. 333–345. o.

¹¹⁸ *Dunántúl*, 1937. június 19. 2. o.

¹¹⁹ Ennek értékes dokumentumait Zallár Andor és Szabó Tibor tette közzé az *Akadémiai Értesítő* 1988. évi első számában, *Szent-Györgyi Albert Nobel-díjának dokumentumai* címmel.

¹²⁰ *MTI*, 1937. október 28-ai száma ad hírt erről először: „A stockholmi Karolina orvosi intézet ma döntött az orvostani Nobel-díjról és azt Szent-Györgyi Albert szegedi egyetemi tanárnak ítélte oda.”

¹²¹ *Budapesti Hírlap*, 1937. december 7. 3. o. Szent-Györgyi stockholmi fogadtatásáról a 33. oldalon található kép.

¹²² Többek között Matuska Péter svéd követ a Grand Hotelben adott nyolcvan személyes estebédet a magyar Nobel-díjas tiszteletére. In.: *Budapesti Hírlap*, 1937. december 14. 4. o.

¹²³ A svéd trónörökös is személyes kihallgatáson fogadta a magyar Nobel-díjast, aki Bayer-Krucsay Dezső főkonzul kérésére átnyújtotta az „*Archeologia Ungarica*” 23 kötetét a hercegnek. In.: *Délmagyarország*, 1937. december 14. 4.o.

kéri fel, hogy adja át a megválasztott hölgynek a város ajándékát, egy értékes ékszert. 1937-ben Szent-Györgyi Albertet érte ez a nem éppen mindennapi dicsőség¹²⁴.

Ahogy Szent-Györgyi Albert is a béke és az emberek közti megértés fontosságát emelte ki, úgy még a népek közötti béke reményében zajlott az 1938. március 5-én a Nemzeti Szalon termeiben megnyílt svéd képzőművészeti kiállítás, mely a konzervatív irányzattól a legmodernebb törekvésekig adott átfogó képet a svéd művészet állásáról. A tárlatot megnyitó Horthy Miklós a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott a kiállításról¹²⁵, amelyen természetesen Ulf Torsten Undén is megjelent. A budapesti svéd követ beszédében rámutatott a cserekiállítás fontosságára, amelyek arra van hivatva, hogy a népek között igazi megértést megteremtse¹²⁶.

Az események azonban más irányt vettek, s rá egy hétre már az Anschluss következett. A svéd királyi követségnek Bécsből Budapestre történt áthelyezése folytán működését Ausztriában beszüntette, s a magyarországi svéd követség 1938. szeptember 27-én hivatalos helységeiben a XI. Gyopár utca 8. szám alatt működését megkezdte.¹²⁷ Ekkor már azonban nemcsak a két nép közötti mind sűrűbb és általánosabb érintkezés, hanem Európa felett is sötét fellegek gyülekeztek.

Zárógondolat

Mit is köszönhetünk a két világháború közötti svéd–magyar kapcsolatoknak? A trianoni Magyarország külpolitikai elszigeteltségében a svédek elsőként jelentkeztek, hogy országunkkal diplomáciai kapcsolatot létesítsenek. A szibériai fogságba esett magyar katonák gondos ápolása után, az 1920-as évek elején Magyarország javára felajánlott adományokkal a svédek végleges érvénnyel bizonyították úgy emberbarátságukat, mint a magyar ügy iránti rokonszenvüket. A Svéd Vöröskereszt és más misszionárius csoportok nevében olyan személyek érkeztek hazánkba, akik filantróp tevékenységükkel a 20. század történelmébe bevették nevüket. Ám országunk sem akárkiket küldött a svédek szívének megnyerésére. Először Leffler Bélának sikerült hidat építeni Magyarország és az ínséges nyomor enyhítéséért oly sok áldozatot hozó Svédország között, valós testvérkapcsolatokat létesítve. Nem túlzás azt állítani, hogy a két nép közötti rendszeres érintkezést, kiterjedt társadalmi töke-kapcsolatait is

¹²⁴ *Budapesti Hírlap*, 1937. december 14. 4. o. Szent-Györgyi a város ajándékának átadásán mondott beszéde a 31. oldalon olvasható a mellékletben.

¹²⁵ *Pesti Napló*, 1938. március 6. 14. o.

¹²⁶ *Budapesti Hírlap*, 1938. március 6. 16. o.

¹²⁷ *MTI*, 1938. szeptember 24.

jól kamatoztatva, ő szervezte meg. A két nemzet közötti szálakat 1936-tól – a később nyelvészként hatalmas szakmai karriert befutó – Lotz János pedig tovább szötte.

A nagyrészt a sajtó objektívjén keresztül szemléltetett események Magyarország diplomáciatörténetének a vártnál lényegesen gazdagabb fejezete, s úgy tűnik, hogy a külkapcsolatokon túl a kultúra és a tudomány területe is hasonlóan mozgalmas színtere volt a két nemzet közötti érintkezéseknek.

A svédek magyarországi jótékonyági akciói, a svéd–magyar sportkapcsolatok története vagy Lotz János stockholmi tevékenysége mind-mind egy-egy kötetre való témát jelentenek, melyek külön-külön szakmai figyelmet érdemelnének. A kutatói munka elvégzéséhez a világháborúk közötti svéd–magyar kapcsolatokról számot adó sajtóanyagok összegyűjtése azonban már nem elégséges. Zárásként ezért csak annyit, hogy a levéltárak bezárását is maga után vonó pandémia elmúltával az archív dokumentumok feltárása következhet, mert a fentiekben vázoltak egyelőre csak vonalrajzok, skiccek...

KÉP- ÉS SAJTÓDOKUMENTUM MELLÉKLET

Kis Újság, 1920. február 10.¹²⁸

Svédek a pesti gyermekekért

(Tizenhat tonna ajándék a magyaroknak – A stockholmi diákok mozgalma)

Stockholmban dicséretes és követésre méltó mozgalmat indítottak az ottani diákok az ínséges budapesti gyermekek érdekében. A minapjában mintegy hatszáz cserkészfiú és hétszáz cserkészlány a svéd fővárosban több mint 60 katonai társzekerrel és gépkocsival, zene- és trombitaszóval bejárta a várost, a fürge fiúk és leányok minden egyes házat szinte megostromoltak. Egy házból sem tértek vissza üres kézzel, mindenütt készen várták őket, hiszen napok óta plakátok – egy könyörgő, beteg gyermekarc – hirdette: mentsétek meg a gyerekeket, adjatok, amit tudtok, fehérneműt, pénzt, ruhát.

A gyűjtés fényes eredménnyel járt. Február 4-én már el is indult egy tizenhat tonnás vasúti kocsi Budapestre az ajándékokkal. Az egyesület Budapesten raktárt fog létesíteni, amely nemcsak fehérneműt, hanem orvosszert és konzervet is fog szétosztani a gyermekek között. E helyen meleg szeretettel és hálával kell megemlékeznünk Leffler Béla dr.-ról, a Stockholmban élő jeles magyar íróról, aki a svéd lapokban és előadásaival oly nagy tudással és lángoló hazaszeretettel felvilágosítja a magyarság igazáról a skandináv közvéleményt és így megbecsülhetetlen szolgálatot tesz hazánknak. Stockholmban Magyar Társaságot is alapított, amely a múlt hónapban magyar hangversenyt rendezett a budapesti gyermekek javára és az eredményes fehérneműgyűjtés is Leffler munkásságának eredménye.

Pesti Hírlap, 1920. február 12.¹²⁹ – **A svédok a budapesti szegény gyermekekért**

Wagner asszony és Marcus kisasszony a svéd „Mentsétek meg a gyermekeket” egyesület részéről Fleischl Sándor dán főkonzul kíséretében megjelentek a polgármesternél és kijelentették, hogy legközelebb nagyobb mennyiségű élelmiszert és ruházati cikket fognak Budapestre szállítani és általában kiterjesztik gondoskodásukat a budapesti ínséget szenvedő gyermekekre. A polgármester köszönetét fejezte ki a küldöttség tagjai előtt.

¹²⁸ *Kis Újság*, 1920. február 10. 3. o. A plakát a *Képes Krónika* 1920. február 17-ei számában jelent meg a 179. oldalon.

¹²⁹ *Pesti Hírlap*, 1920. február 12. 5. o.

Budapesti Hírlap, 1920. május 9.¹³⁰

A Stockholmi Magyar Társaság útján 158.00 korona érkezett a svédektől a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségéhez abból a célból, hogy azon a szövetség szegénysorsú magyar gyermekeknek cipőt vásároljon. Azonkívül Paul Isberg kapitánynak, a Svéd Vöröskereszt budapesti megbízottjának a közvetítésével száz magyar gyermeket visznek nyárra Svédországba, továbbá azzal a tervvel foglalkoznak, hogy itt Budapesten svéd költségen gyermekotthon létesítsenek. A Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének magyar háziipari és művészeti kézimunkáknak külföldön való értékesítésre irányuló mozgalmát is a legnagyobb szeretettel karolták fel, és a Svenska Dagbladet egyik legutóbbi számában lelkes hangú cikkben hívta fel a svéd közönség figyelmét. A mozgalmat a svéd társadalom legelőkelőbb hölgyei intézik. Az összekötő kapocs a svéd és a magyar szervezetek között Leffler Béla magyar tanár és a felesége, akik igen értékes szolgálatot tesznek ott a magyar ügynek.

Az Újság, 1921. április 3.¹³¹

A svéd Vöröskereszt és a Rädde Barnen (Mentsétek meg a gyermekeket!) egyesület huszonöt vagonnal sietett Budapest nyomorának enyhítésére, ezen az alapon körülbelül tizenkétezer személyt mentettek meg a teljes lerongyolódástól és éhségtől. Ezt az akciót Asta Nilsson és Fleischl Sándorné vezette. Múlt április óta kilencz iskolában 1620 tanuló részére napközi otthont állítottak fel. Hatszáz gyermek részben a Klotild-ház, részben Paul Isberg fregattkapitány révén jutott meleg ruházathoz és élelmiszerhez. A svédországi színészek egyesülete 175.00 magyar koronával sietett a nyomorgó magyar színészek segítségére. A svéd rendőregyesület viszont 150.000 magyar koronát küldött az állami rendőrség részére, míg a svéd postai alkalmazottak egyesülete 225.000 koronát indított útnak.

Magyarság, 1921. szeptember 27.¹³² – Magyar munka Stockholmban

A svéd gyermeknap után másnap megnyílt a Nemzetközi gyermekvédő kiállítás a Képzőművészeti Akadémia termeiben. A svéd Rädde Barnen (Mentsétek meg a gyermekeket), melynek nevét a budapestiek is jól ismerik, szeptember 22-én nemzetközi gyermekvédő kiállítást tart Stockholmban, ebből az alkalomból előzetesen kiállítást rendezett, melyen bemutatta a nemzetközi gyermekvédő egyesület (Save the Children) áldásos munkáját. A kiállítást Károly kir. herceg és Ingeborg hercegné nyitotta meg. A vendégek sorában először jelent meg a magyar kir. követet Bornemissza Gyula báró nejével Bethlen Klára grófnővel. Különben Magyarországról sok szó esett a kiállítás megnyitásakor. Palmstierna bárónő, aki több hetet töltött Magyarországon, különösen hangsúlyozta, hogy milyen nagy szükség volt Budapesten az idegen segítségre. A kiállítás anyagát képek, ruhák, statisztikai táblázatok teszik. Különösen feltűnt a stockholmi Magyar Társaság kiállítása, amely kitűnő fényképeken mutatja be gyermekotthonát a Balaton mellett, Magyarország különben is gazdag anyaggal van képviselve a kiállításon. Így Asta Nilsson úrnő, aki Budapesten nagy lelkesedéssel és szerető körültekintéssel vezeti a svéd segélyakciót, igen értékes dolgokat hozott magával. Az egyik fal tele van azokkal a rongyos ruhákkal, papiringecskékkel, melyekben a szegény budapesti gyermekek járnak. A másik falon bemutatják a csecsemőkelengyét, melyekkel a papírrongyokat fölcserélik. (...)

¹³⁰ *Budapesti Hírlap*, 1920. május 9. 4. o.

¹³¹ *Az Újság*, 1921. április 3. 4. o.

¹³² *Magyarság*, 1921. szeptember 27. 4. o.

Budapesti Hírlap, 1921. április 20.¹³³ – (svéd-misszió a magyar gyermekekért)

Csaknem egy esztendeje működik Budapesten a svéd Vöröskereszt Egyesület Mentsétek meg a gyermekeket jellegű egyesülete, amelyet Asta Nilsson kiasszony vezet. A csöndes, de annál eredményesebb emberbaráti tevékenység megérdemli, hogy nyilvánosságnak bemutassuk. Az egyesület állandóan fenntart egy napközi otthont, amelyben hetenként százharminc gyermeket lát el Svédországból érkező élelmiszerekkel és ruhaneművel és bőven oszt ki csecsemőkelengyét is. A télen százötven, húsvét előtt pedig kétszáz kitűnő minőségű cipőt osztottak ki a szegénysorsú tanulók és kisebb gyermekek között. Az egyesület kétszáz ezer koronával segítette a Klotild-szeretetházat, az amerikai ebéd-akció céljaira pedig kétfélmillió koronát adományozott. Asta Nilsson kiasszony most azon fáradozik, hogy a Svábhegyen nyaralótelepet létesítsen a gyengén táplált, tuberkulózisra hajlamos gyermekek részére és azzal a tervvel is foglalkozik, hogy a Zsófia-szanatórium balatonszabadi szanatóriumában az egyesület költségén a hivatalnok-családok üdülésre rászoruló gyermekeit nyaraltassa. Itt említjük meg, hogy a svéd Vöröskereszt-egyesület a csonttuberkulózisban szenvedő bécsi gyermekek részére Grimenstein-ben négyszáz ágys szanatóriumot létesített tizenötmillió svéd korona költséggel. Úgy halljuk, hogy a svéd jótékonyági-akció hasonló intézmény létesítésével kívánja megörökíteni Budapesten is itt végzett emberbaráti működésének az emlékét.

A Nép, 1921. május 24.¹³⁴

„Éljen Magyarország!” Ewerlöf svéd követ beszéde a svéd–magyar barátságról – Vörösmarty „Szózat”-a svédül

(...) Ewerlöf követ beszédében Svédország és Magyarország viszonyáról beszélt: „Régi történelmi emlékek fűzik össze Magyarország és Svédország népét. Az egyik legnagyobb svéd király, Gusztáv Adolf szövetséget kötött Erdéllyel, Erdély hatalmas fejedelmeivel, Bethlen Gáborral, Rákóczi Györggyel. Ez a szövetség olyan nagy hatást tett a közös ellenségre, hogy hamarosan létrejött a nikolsburgi béke, amely Magyarországnak visszaadta a vallásszabadságot és biztosította az alkotmányt. Gusztáv Adolf seregében magyar önkéntes harcolt emlékezetes vitézséggel.

- Egy másik közös történelmi emléke a két országnak XII. Károly svéd királyhoz fűződik. XII. Károly 1714-ben Törökországból egyetlen lovasság kíséretében

¹³³ *Budapesti Hírlap*, 1921. április 20. 6. A fentiekben látható kép a *Vasárnapi Újság* 1921. augusztus 7-ei számában jelent meg. 173.o.

¹³⁴ *A Nép*, 1921. május 24. 5. o. A kép az *Ország-Világ* című lap 1923. április 22-ei számának 201. oldalán található.

inkognitóban lovagolt keresztül Magyarországon útjába ejtve Nagyszebent, Kolozsvárt, Debrecent, Pestet és Győrt. Ez a hős király foglalta el Brest-Litowskot, amit a világháborúban magyar honvédek vettek be.

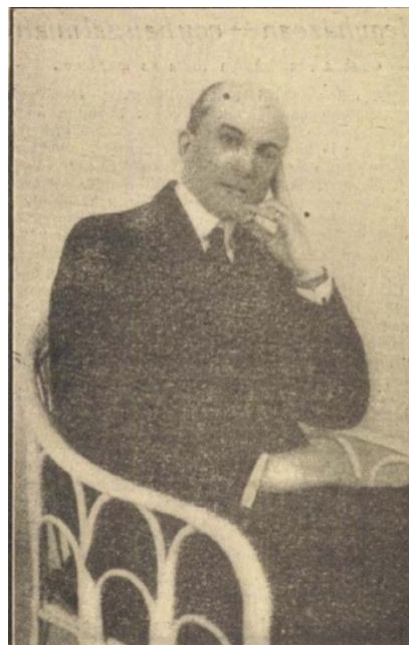
- Sok közös vonás van a két nép jellemében és történeti fejlődésében is. Mind a két nép sokszor hullatta véréit az egyéni és a nemzeti szabadságért (...) Szerencsétlenségben és vereségben mind két nép nagy jellemszilárdságot és energiát mutatott.
- A magyar irodalom nagy népszerűségnek örvend Svédországban. Petőfi, Jókai, Herczeg Ferenc és Tormay Cecil munkáit nagyon szeretik a svédek. Vörösmarty Szózatát már 1845-ben lefordította Hermann Kellgren. Ez a gyöngyű nemzeti költemény nagy befolyással volt Runeberg svéd–finn költőre, aki Vörösmarty hatása alatt írta *Vart Land (Hazánk)* című nemzeti dalát.
- A Magyar–Svéd Társaság célja lesz, hogy kulturális összeköttetést létesítsen a két nemzet között és így testvériséget teremtsünk a szenvedő Európa országai között (...)

EVERLŐF OSZKÁR, A TÁVOZÓ SVÉD KÖVET BÚCSÚZTATÁSA A RITZBEN.
A követtől Asta Nielson, jobbra Pékár Gyula látható.

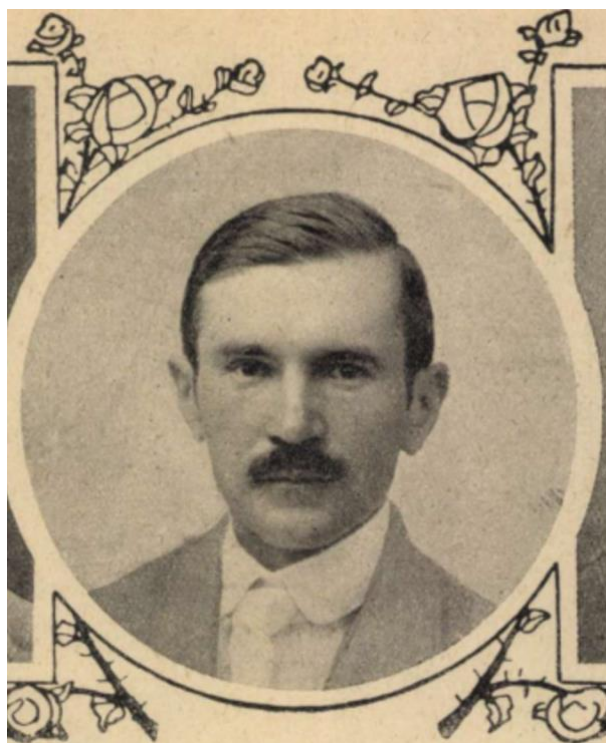
Külügyi Közlöny, 1925. 5. sz.¹³⁵

Báró Alströmer Jónás Magnus, Budapestre is kinevezett svéd rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter megbízólevelét folyó évi február 11-én nyújtotta át a Kormányzó Úr Főméltóságának. A követ állandó székhelye Bern (Svájc).¹³⁶

Pápa és Vidéke, 1921. július 12.¹³⁷

Stockholm, júl. 11. Bornemissza Gyula báró magyar követ ma Dániában és Norvégiában tett hivatalos útjáról visszatért Stockholmba. Bornemissza báró kijelentette, hogy megbízólevelének átadása alkalmával Keresztély svéd király, valamint Haakon dán király élénken érdeklődött a magyar viszonyok iránt. A dán és a norvég sajtó rokonszenves hangon foglalkozott a magyar követ audienciájával.

Nyírvidék, 1920 június 6.¹³⁸

Dr. Leffler Béla tanár Svédországban agitált a nemzet érdekében. Megcáfolja a magyar fehér terror hírét.

Több mint egy esztendeje, hogy a nyíregyházai ev. főgimnázium osztatlan szeretettel övezett, nemes tudós tanára dr. Leffler Béla Svédországban telepedett le. A békés, boldog, tisztultabb társadalmi életet élő svédok között filozóf magányban a tudománynak s az irodalomnak él dr. Leffler, de magyar szívének aggodalmával nézi onnan is megcsönkített magyar hazája sorsát, amelyért mindenhol, minden alkalommal lelkének egész erejével száll síkra (...). „Jól tudjuk – írja [Leffler] (...) – hogy Magyarország még nem heverte ki a bolsevizmus és a román rabló uralom súlyos, majdnem halálos betegségét, de meg akar gyógyulni. Jól tudjuk, hogy Horthy és a magyar kormány igazságos szigora sokaknak

nem tetszik, de két forradalom után csak erős kézzel lehet az országot a békés termelőmunkához visszavezetni.” (...) [Leffler] első körben svéd születésű feleségével a magyar gyermekek felruháztatása érdekében indított északon akciót.

¹³⁵ *Külügyi Közlöny*, 1925. 5. sz. 53. o.

¹³⁶ A képen Alströmer látható. In.: *Pesti Hírlap*, 1925. február 13.

¹³⁷ *Pápa és Vidéke*, 1921. július 12. 2. o.

¹³⁸ Leffler Bélát ábrázoló kép a *Képes Krónika* 1920. december 7-ei számában jelent meg.

A svéd követ a Nemzeti Szalónban rendezendő svéd kiállításra meghívta a kormányzót. Balról jobbra: Déry Béla, a Nemzeti Szalón igazgatója, Reuterswärd Patrik svéd ügyvivő, Schulzberg Anzelm, svéd királyi kormánybiztos, dr. Bayer Krucsay svéd főkonzul

A kép 1926. december 7-én jelent meg a *Pesti Napló* hasábjain.

Ulf Torsten Unden, a budapesti új svéd követ és felesége.

A kép a *Képes Pesti Hírlap* 1928. október 14-ei számában jelent meg.

A svéd trónörökös meglátogatta a magyar cserkészeket a Svéd Nemzeti Nagytáborban

Saltsjöbaden, 1927 július

A fedélzeten plédkebe burkolózva pihen a kis magyar sereg s noha megéred az eső, nem hagyja el helyét. Felülünk a szárazföld első halvány vonala s a csipős reggeli levegőre egymás után bujnák ki a vizes takarókból és pokrócokból az álmos-szemű gyerekek. A legfurább valamennyi között Bálnaky Gyurka, aki ámbár alig egy méter magas, mégis a legnagyobb népszerűségnek örvend. Ő a hajó utasainak a kedvence.

Éjjel három órákor tűnnek fel Stockholm legelső házai s kevéssel utána horgonyt vet a hajó.

A Magyar fiúk „sarokház”-at kaptak

Saltsjöbaden egy órányira fekszik Stockholmtól, a svéd arisztokrácia nyaralóhelye. Bájos, elegáns és csöndes. Palotái és villái, mint nagy, fehér virágok tekintenek ki a vörös-fenyővel koszorúzott lankás domboldalról ezekre a merészajlású tenger-ábrókra. Szígeitek, szorosok, nyílt vizek esztétik egymást.

A jubileumi cserkésztábor a legnagyobb ilyen szigetén fekszik, a fehér sátrak meszszire kivilágítanak a lombos fák alól s hangos gyermekénekeket ver fel az örök vizek esőndjéi. A parton cserzett-bőrű, öreg halászok bólogatnak. Nagy újság itten a gyermek-kacagás.

A tábor bejáratánál szíves szavakkal fogadja a csapatot Sten Thiel főparancsnok s azonnal kijelölt helyünkre kaluzol. A magyar táborhely a főtűt és a fő-tér sarkánál fekszik, a legszebb helyen. „Sarokháza”-at kapunk, még pedig emeletes. Az „emeletes” jelző a meredek domboldalt jelzi, amelyen a táborunk elterül s bizony elég kényelmetlenséget jelentett romantikus szépsége ellenére is.

Alig vettük le vállainkról a nem éppen könnyű terheket, miris meglepetés táborunkban Ebbe Lieberathnek, a svéd főcserkészek szimpatikus alakja. Körülörmölgöttük a mi legkedvesebb, legészintébb barátunkat, öreg testvérünket, mert Lieberath volt az, aki a tavalyi kandersteigi konferencián a nemzetiségi kisebbségi kérdésben teljes súlyával a pártunkra állt s csak az ő segítségével sikerült felmaradnunk.

Gasztag a fejtsze, zizeg a fűrészt, meglepődnek a sátrak, cseng a csáskány: minden ütés az alkotó munkát hirdeti. Ebben az északi országban szokatlan forrósággal tűz le a nap s bizony mindnyájunkról szakad a veríték. A kis cserkészmézőkök köztél a kezükben, szaladgálnak egyik bokortól a másikig s adják az utasításokat. A következő csoport a sátrakat feszíti s a évekkel verfi, de egyszerre megkand a munka. Elest seholki a csáskány, tüzes szikrákat szór a kemény acél, de a szikla nem enged. Az egész táborhely egyetlen hatalmas sziklára került. Vékony zöldszőnyeg, gyönyörű moharéteg borít be mindent, alatta azonban szikla, mindenütt szikla. A sátorcövek megreped, mégsem megy beljebb; a zászlórudnak nem tudunk gödört ásni. S a magyar

akarát a sziklának áll neki ekkor! Milimilente-ként furja, feszíti a követ, a csáskány előgömbül, a karok ellankadnak, de ujak jönnek helyükre s délre mégis csak állnak az összes sátrak... Mire felhangzott az első táborütőzhöz szólító jel, állt már az otthonunk, meghódítottunk egy talpalatnyi magyar földet.

Élet a táborban

Aki el tudja képzelni, hogy itten minden a tiéd és semmi az enyém, aki látta a fiatal diák hangulatos, ficánkoló jókedvét, annak nem kell bemutatnom a Svéd Nemzeti Nagytábor. Diszes utjelző-táblák és térképek mu-

A svéd trónörökös és felesége a magyar cserkészek között

latják a táborparancsnokságot; külön tisztán emelkednek a különböző csoportfőnökök sátrai. Nem messze innen találjuk a postát, rádió-, sürgőnyberendezésével és a tábori telefonközponttal. Mellette bankot nyitottak a svéd cserkészek, tekintettel a sok külföldi cserkészdre. Büffek, tisztáztató, vaskezesedések, cserkészbolt, tábori újság, Vörös-Kereszt körház egészíti ki a középületek sorozatát. A főutakon keskeny sátrak, apró vasuti kocsi saladgálnak élmesimtel, fátal. A különépitett kikötőben cserkészmotoros-hajók és sátrak rakodnak, a fűrésze kijelölt helyen magas trambulinkon emelik a jókedvet. A legérdekesebb azonban a vízzel való ellátás. A szigeten ugyanis kutat furni nem lehet s ezért egy tartályhajó Satzjabadenből szállítja a vizet, amelyről vízszint szivatyukkal nyomnak szerelték a tábori vízvezetékét.

Legéltérkébb a forgalom a gazdasági hivatalnál. Nehéz krumplicsákók, tiszta tejeskannák, kilométer-hosszúságú kolbászk és egyéb földi jók sorakoznak itt a lepedősátrakban. A tejjelátás elsőrangú; naponta másfél liter tej jut egy fura, vajból is mindenki annyit kap, amennyi csak jól esik. A kenyér színe csokoládébarra, kemény és egészen olyan, mint a macész. Szokatlan az étkezés rendje is: 9 órákor reggeli, 1 órákor löncs, 5 órákor ebéd és 9 órákor tea a program.

Hogyan folyik le egy nap?

Hét órákor zenés-éberszót s öt perc múlva már az egész tábor, azaz 4000 fű, lubickol a tenger hűs hullámaiban. Ezt itt reggelimodásnak nevezik és nem Kneiphúrnak. Reggeli ima, zászlófelvonás, sátrak rendezése, fejtételezés, táborcsinosítás, játékok... Délután kerülnek sorra a különböző táborlátogatások. Itt szővődnek a szines, romantikus barátságok. Valami bájos közvetlenség van ebben a kézzel-lábbal való barátkozásban, ebben a bábeli sűrűzvarban, amint a gyermekek kedves iparkodással igyekeznek egymást megérinteni. A leginternacionálisabb nyelvi, természetesen, a különböző jelvények és emléktárgyak készítése, no meg a játékok. A főterzen egy-egy labajátékunkat (fizemet) fűi is találkoznak s a francia figyelmzetésre német, finn, vagy svéd biztatás

hallatszik. Természetesen, naponla látogatjuk a szomszéd táborokat, illetőleg visznek miniket erőszakkal. De kölönkenyér visszajár, s ezt itt igen komolyan veszik, mert a következő félórán már a mi táborunkat lepik el kíváncsi, kutató szemek. Beszélünk a magyar történelemlről, mesélünk Trianonról, szűp Magyarországról és megpróbálunk ezeken a kis embereken keresztül hozzáérni a nagy emberek szívéhez. Alkalmam nyílt egy neves külföldi diplomatával beszélni erről a kérdéstről s ő mondotta nekem, hogy egy cserkészcsoport nagyobb propagandát és több eredményt biztosít hazájának, mint egy sereg diplomata.

Ünnepesen megnyitják a tábor

Vasárnap kora reggel ünnepes zászlószótlótték a táborok.

11 órákor megszólaltak a riadó-kürtök s egymással vonultak fel a svéd csapatok. Őket követték a dánok, — 760-an vannak a táborban — majd a magyarok, németek, lettek, osztrákok, litvánok, finnek, észtek,

Miért fogathoztak meg Magyarországon a fecskék

Ez év tavaszán hírek jelentek meg a Földközi-tengeren folyó fecskeszállításról. Alliólag olasz „kalózhajók” cirkálnának fecskeszállítás idején a tengeren, dróthuzalokkal sűrűn felszerelve és a pihenés végett a drótkokra telepedett sűrű fecskétömeget mestereség rövidlátat előidézésével megölik, hogy azután az így halomragyilkolt rovarpusztító fecskéket, ezeket a rendkívül hasznos és ártalmatlan madarakat rövidesen, mint izletes konzerveket hozták forgalomba a gurmandók számára.

Ezt a hírt budapesti levelezője útján átvette egy előkelő angol hetilap, a The Observer is, melyben a tudósítás május 10-iki keltezésű a következő hírnas cím alatt látott napvilágot: „Az elcsesztett fecskék. Tömeggyilkolás villamosággal. Botrány a Földközi-tengeren.” Ezzel kapcsolatban a Királyi Angol Madárédelmi Társulat rögtön ártit a magyar Madárédelmi Intézethez azaz, hogy bár ez az egész dolog előttük hihetetlennek látszik, ők rendelkezésvill szeretnék az igazat felderíteni és felvilágosítást kérnek az intézettől, hogy mi igaz a hírből, mert ők már többször hallottak a fecskéknél villamosárrammal való pusztításáról, de az eddigi hírek sohasem voltak megbízhatók.

A kiszínezett újsághírek, természetesen, erős hallást váltottak ki a magyar társadalomban is és „Alóándánál” Mezőgazdasági Kamara a legnemesebb intenciótól vezéreltetve, a földmivélségi miniszterhez intézett felterjesztésében ennek az állítólagos fecskeszállításnak diplomáciai uton való megakadályozását kérte. A miniszter döntés előtt a felterjesztést a Madárédelmi Intéz. íbez küldte meg véleményezés végett, és az intézet még június 23-án terjesztette fel véleményét Mayer János földmivélségi miniszterhez.

Ugylátzik azonban, hogy akadtak igen lelkes madárkedvelők, kik a hivatalos döntést be sem várva, magához az olasz miniszterelnökhez: Mussolinhez fordultak a fecskék megvédése ügyében. Erre volt legalább Luigi Gasparatto olasz ornitológusnak a Corriere della Sera július 9-iki számában megjelent „A fecskék Magyarországon” című közleménye, melyben igen kedves tónusban és szimpatikus hangon tárgyalja a szennzációssá vált fecskégyvet, de fájálja, hogy nem Magyarországot egyedül Olaszországot marasztalja el a fecskék megfogása miatt. Olaszország már az 1923. évi XX-ik törvény-cikkkel betiltotta a fecskeszállítást, és nem az olaszok büne, ha kevés a fecske Pamónióban.

Gasztag Titusz, a Madárédelmi Intézet világhírű igazgatója a Mezőgazdasági Kamara felterjesztésére adott szakvéleményében most ugyancsak megállapította, hogy annak a ténynek, hogy az idén megfogva és megkétve érkeztek vissza fecskék, elsősorban az ide, a fecskékre néve szokatlanul kedvezőlen időjárás volt az oka. Gasztag azt javasolta, hogy döntés előtt küldje ki a kormány az intézet egyik ártisztelőjét a kérdés helyszíni tanulmányára.

A magyarországi fecskék létét az emberek és ragadozómadarak csak igen kis mértékben veszélyeztetik és a fecskék legalábbis évi 60 százezres pusztulását tulajdonrészt a helyőri viszonyok okozták, egyrészt a repülő rovarokból álló táplálék hiányának tartós fellézésével, másrészt pedig a gyűlékezés, vonulás és telelés idején felújított jégverés, valamint váratlan tengeri viharok alkájában. A városi építkezés terjedése szintén korlátozza ezeken a hasznos madaraknak nálunk való szaporulását.

Gasztag Adolf trónörökös a magyar táborban

Az ünnepély után a trónörökös még hosszabb időt töltött a táborban s azallat megtekintette a magyar tábort. A tábor kapuja előtt Molnár Frigyes dr. külügyi főtáktár, fogadta a királyi vendégeket s vezette körül a táborban. Nagy örömmel gyűjlt a trónörökös a fiúk közé s élvezettel hallgatta a magyar nótákat és csatlakiltásokat. Hosszasan érdeklődött még a magyar vezetőtől az otthoni közállapotokról. Goodatkorva láttuk, hogy a trónörökös mennyire ismerős az otthoni viszonyokkal s milyen világoosan látja a magyarság problémáit.

A fiúk időközben kedves meglepetéstről gondoskodtak: hatalmas vadírgéskrokt nyujtottak át a trónörökös feleségének. Fényképezőgépek pergő tüzeben távoztak a fenséges vendégek s erős a hitünk, hogy őszinte és felejthetetlen emléket irtunk a szívükbe.

Délután meglátogatt bennünket Török Déla stockholmi magyar ügyvivő és a követség egész tisztikara, hogy a magyar állam nevében üdvözölje a magyar csapatot. Jömett újra magyar szót hallani és ezen a kis trárb magyar földön egy félórán elleféltünk, hogy idegen országban vagyunk.

Kösch Béla

Tessék kiválni és levelezőlapra felragasztva beküldeni.

A MAGYARSÁG
kiadóhivatalának
BUDAPEST,
V. ker., Bank-utca 7.

Kérem a Magyarországot, mely eddig

címre járt, ezenal a következő címre küldeni:

Név: _____

(Reklamációk ellenértéke miatt kérem az öntöltöttes tessék írni a nevet és a helységet is.)

A kiadóhivatal

vásárlásnál, mindenki védekezék az udzások ellen és ügyeljen arra, hogy lényeg a valódi Hoehschl-tablettákat kapja-e, az eredeti csomagolásban az „M.L.B.”-védjeggyel.

Kérdezze meg orvosát!

Pesti Hírlap, 1928. december 22.¹³⁹

A stockholmi Svéd–Magyar Társaság közgyűlése. Stockholmból jelentik: A stockholmi Svéd–Magyar Társaság ez évi rendes közgyűlését a napokban tartotta a Rosenbad díszteremben. A titkár felolvasta az évi jelentést, amelynek kimagasló része a stockholmi magyar reprezentatív kiállítás ismertetése volt. Anshelm Schultzberg festőművészt újból elnökké választották, Isberg Pál tengerészkapitány helyébe, aki lemondott. Alelnökké Nils Trulsson igazgatót választották meg. Titkárok Backmann Pierre szerkesztő és dr. Leffler Béla lettek. Új választmányi tagok: Julin volt miniszter, Ljunglund Leonard szenátor, főszerkesztő, C. A. Petterson tb. magyar főkonzul és Sunden-Cullberg vezérigazgató. A közgyűlést karácsonyi ünnepség követte. Romdahl professzor Szent István koronájáról tartott előadást. Ekendahl Elsa, a stockholmi opera tagja, Liszt-dalokat adott elő, Birger-Steiner pénztáros pedig régi kuruc nótákat mutatott be tárogatóján. A közgyűlés sürgönyileg üdvözölte Klebelsberg közoktatásügyi minisztert és meghívta jövő tavaszra Stockholmba.

8 Órai Újság, 1930. május 1.¹⁴⁰

Klebelsberg Stockholmban megpecsételte a svéd–magyar kultúrbarátságot. A magyar kormányzót éltették és a magyar Himnuszt énekelték a kultuszminiszter ünneplése során.

Stockholm, ápr. 30.

Klebelsberg Kunó gróf kultuszminiszter tiszteletére sorozatos ünnepséget rendeztek. Hétfőn este fél nyolc órakor Lindmann miniszterelnök díszében látta vendégül a magyar kultuszminisztert, akinek kíséretében megjelent Magyary Zoltán miniszteri tanácsos és Gombocz Zoltán egyetemi tanár. Magyar részről megjelent még az ebéden nemeskéri Kiss Sándor magyar ügyvivő és Leffler Béla egyetemi magántanár, svéd részről a díszében Lindskog kultuszminiszter és a svéd tudományos élet számos reprezentánsa. Lindmann miniszterelnök a magyar kultuszminiszter tiszteletére tokaji bort szervírozott az ebédhez és felköszöntőjében kiemelte, hogy Svédország és Magyarország a történelem folyamán sohasem egymás ellen, hanem mindig egymás mellett küzdött.

Örömet fejezte ki afelett, hogy a két ország a jövőben is közös küzdelembe indul. Ez a küzdelem azonban nem a csatateren fog lefolyni, hanem a kultúra dicsőséges mezején. Nagyon örül, hogy Magyarország legkiválóbb kultúrpolitikusa meglátogatta Svédországot.

Klebelsberg Kunó gróf válaszában történelmi visszapillantást vetett a két ország történelmi, kulturális kapcsolataira és kijelentette, hogy ez a mostani alkalom valóságos kézfogást jelent a svéd–magyar kulturális kapcsolatok kiépítésében.

Hálás köszönetet mondott azért, hogy Svédország vezető államférfiai elfogadták Magyarország kinyújtott kezét és ez a férfias kézszorítás indítja meg a nemes célokért küzdő kultúrmunkát.

Kedden délelőtt a kultuszminiszter kíséretével megtekintette a svéd nemzeti múzeumot, a nemzeti képtárat, a Nordiska Museet-t, a Skansen-múzeumot, dél félegy órakor pedig az új városházát, ahol a városi tanácselnök és a város főépítésze fogadták a vendégeket. Ezután nemeskéri Kiss Sándor ügyvivő látta vendégül Klebelsberg Kunó grófot és kíséretét. Az ebédben a kultuszminiszter meleg elismerő szavakkal méltatta nemeskéri Kiss Sándor érdemeit. Fél négy órakor a kultuszminiszter kíséretével meglátogatta az újonnan felállított magyar intézetet, ahol Leffler Béla egyetemi magántanár fogadta tanítványai körében. A miniszter megjelent a magyar leckén és meggyőződött arról, hogy a svéd tanítványok már igen szép előrehaladást tettek a magyar nyelv megismerésében. Ezután a magyar intézet vezetősége ötezer svéd koronát ajánlott fel a kultuszminiszternek azzal a céllal, hogy ezt az adományt

¹³⁹ *Pesti Hírlap*, 1928. december 22. 13. o.

¹⁴⁰ *8 Órai Újság*, 1930. május 1. 2. o.

tetszése szerint két olyan kiváló magyar ifjú tudósak adja, aki Svédországban nyelvi és etnográfiai tanulmányokat óhajt végezni.

Este a Grand Hotel előkelő közönséggel zsúfolt dísztermében a kultuszminiszter megtartotta előadását. A terembe belépő Klebelsberg Kunó grófot a közönség zajos tapsviharral fogadta. Az előadás után Alex [helyesen Anshelm – K. M.] Schultzberg, a svéd–magyar társaság elnöke művészi kivitelű Orrefors üvegkelyheket adott át emlékül Klebelsberg Kunó grófnak. Az előadás után tartott 200 terítékes bankett első felköszöntőjét Alex [helyesen Anshelm – K. M.] Schultzberg a svéd királyra mondotta, majd Horthy Miklós kormányzót éltette. Az estély legmeghatóbb jelente az volt, amikor közvetlenül Horthy Miklós kormányzóra mondott pohárköszöntő után a svéd diákok énekkora magyar nyelven rázendített a magyar Himnuszra, amelyet a közönség könnyes szemmel állva hallgatott végig.

Juhlin, volt belügyminiszter felköszöntőjében melegen üdvözölte Magyarország legkiválóbb kultúrpolitikusát és annak a reménynek adott kifejezést, hogy a magyar jövő méltó lesz a dicsőséges múlthoz és a magyar nép rövidesen kiheveri azt a sok szenvedést, amely különösen a legutóbbi tíz évben oly méltatlanul érte.

Nemeskéri Kiss Sándor, majd Vajkay Júlia felköszöntője után Asta Nilsson, a Svéd Vöröskereszt főmegbízottja, a magyar nőket és a magyar gyermekeket éltette.

Ezután a Svenska filmgyár bemutatta a Klebelsberg Kunó gróf Stockholmba érkezéséről készült filmet. A magyar kultuszminiszter ma Uppsalába utazott, ahol a híres egyetemet látogatja meg, este pedig részt vesz az uppsalai diákság nagy tavaszi ünnepén.

Budapesti Hírlap, 1937. december 15.¹⁴¹

Szent-Györgyi professzor a „Lucia nemtő” megkoronázásról.

Hétfőn este 10 órától kedd reggelig tartott a Lucia-ünnep, amelyet a Berns-vendéglőben rendeztek meg. Az ünnepségen részt vett Szent-Györgyi Albert tanár feleségével és leányával, Matuska Péter magyar követ, Petterson magyar főkonzul, Trulsson magyar konzul, Olsson malmói magyar konzul, Engberg közoktatásügyi miniszter, az amerikai követ Davisson amerikai Nobel-díjas, a francia követ, du Gard francia Nobel-díjas, Briljoth dr., a Stockholms-Tidningen című lapnak, az ünnepség rendezőjének főszerkesztője és nagyszámú közönség.

Szent-Györgyi tanárt belépésekor a Rákóczi indulóval fogadták, majd Nordenfeld rendező magyar nyelven köszöntötte a fénynek és szépségnek ezen ünnepén.

Tizenegy óra után bevonult a megválasztott „Lucia nemtő” hölgyeinek kíséretében. Szent-Györgyi tanár átnyújtotta neki a Stockholms-Tidningen részéről adományozott ékszert. Szent-Györgyi tanár svédül mondotta el kísérő szavait:

- Luica, fény és szépség leánya, most ezzel az ékszerrel megkoronázlak. Engem kértek fel erre a feladatra, mert én mint tudományos kutató egész életemben a fényt kerestem és az egészségnek dolgoztam, amelynek legfelsőbb megjelenési formája a szépség. Kívánom, hogy egészséged és szépséged kisugározzanak az összes emberekre és a te fényed beragyogja az egész világot. Mert, ha minden emberi szívben kigyullad a láng, az egész világ nagy fénytengeré válik.

Szavai, amelyeket Szent-Györgyi tanár kitűnő svéd kiejtéssel mondott el, rendkívül nagy hatással volt. A közönség percekig tapsolt és éljenzett. (...)

¹⁴¹ *Budapesti Hírlap*, 1937. december 15. 5. o.

Szent-Györgyi Albert és családja 1937. december 8-án érkeztek meg a stockholmi Nobel-napokra, amelynek keretében két nappal később átvette a Nobel-díjat. A pályaudvaron egy egész fogadóbizottság várta őket, köztük Frithjof Trulsson magyar konzul (jobbra, kezében a Stockholms-Tidningen napilap aznapi számával).¹⁴²

¹⁴² Szent-Györgyi Albert és családja megérkeznek a stockholmi Nobel-napokra. In.: *SZTE Klebelsberg Könyvtár Képtár és Médiatéka*, megtekintve: 2021. április 30., <https://mediateka.ek.szte.hu/items/show/20661>.

Magyarország „nyeregtávtalból”

Valdemar Langlet professzor, a „svéd Biberach” elmondja, hogyan járta be lóháton Magyarországot

(Saját tudósítónktól.) — Mért éppen Magyarországot választotta, Professor úr?
 — Mért ne éppen Magyarországot választottam volna. — felel Valdemar Langlet professzor — Tudja, Magyarország a romantika országa, történelme különleges, népe rendkívül származású itt Európában...
 Valdemar Langlet, a budapesti egyetem svéd lektora lóháton bejárta Magyarországot és 450 oldalas könyvet írt róla. A könyv nem régiben jelent meg Stockholmban „Till häst genom Ungarns och Lundans örn horseback through Hungary” címmel.
 — Ön még a világon se volt, mikor én már Magyarországon jártam. — mondja a szerző — 1805-ben itt voltam a millennium kiállítás idején. Vissajöttem 96-ban, 1902-ben festő főgimnázium egy hónapig letartam a Hortobágyon. Itt jártam 1925-ben, 30-ban, 31-ben és 32 óta itt lakom és az egyetemem a svéd nyelv lektora vagyok. Azok közé a kevesek közé tartozom, akik látták Budapestet megönni és biztosan jobban ismerem Magyarországot sok magyarnál...
 Fura dolgok derülnek ki Langlet professzorról. Valóságos svéd Biberach, szenvedélyes „lévengő ritter”, aki bejárta egész Európát. Többek között 25 évvel ezelőtől lóháton Oroszországot. Kiderül róla, hogy anyja, Matilda Langlet, ismert írónő, apai áron pedig egészen érdekes magyar kapcsolata vannak.

A magyar báró ősz

— A 17. században egyik főem Párizsban hugenotta püspök volt. (A család francia származású, nevét is franciásan Langletnek ejtik.) A Szent Bertalan-éjszakán megölték, fia kivándorolt Hollandiába, Svédország ekkor kezdett iparilag fejlődni, ősmélt, aki textil- és vasiparral foglalkozott, Svédországba hívták. Egyik fia azután Svédországban folytatta apja mesterségét, a másik azonban nem volt rendezes ember, tizenégy éves korában Németországba szökött és beállt a császári hadseregbe. Hamarosan a cseh ezred őrnagya, majd ezredese lett, azután brigádóros és Jeno herceg alatt részt vett a korvid hadjáratokban és Belgrad ostrománál. 1715-ben magyar bérhadógot kapott, de csak 1721-ben esküdött fel. 1728-ban Brassó kapitányává nevezték ki. A brassói krónikákban ma is meg lehet találni a nevét. Van ott egy kis történet: egyszer meghalt egy nagy gazember és minden áron a templomba akarta magát temettetni. Philipp de Langlet, a kapitány azonban tiltakozott. Ez volt ősi. Igaz, hogy a család azután 2000 forintot fizetett és a gazembert mégis a templomba temették... A családnak erről az ágról csak annyit tudok, hogy a brassói kapitány fia osztrák nőt vett feleségül. A svéd család azután máig fennmaradt. Apám ismert építész volt, ő vezette többek között az upsalai székesegyház restaurálását...

Két Jóskával lóháton keresztül az országon

— De hát hogy került professzor úr lóhátra és Magyarországra?
 — Hát mondom, mikor 1932-ben visszajöttem, Nagy-Kruscay főkonzulunk megkérdezte, nem akarnám-e lópon bejárni az országot? Tudnillik akkor már régen megjelent Oroszországról szóló könyvem. Hát lórapatantunk barátommal, a pécsi dr. Vörös Mártonnal és két Jóskával, ez két legény volt, akiket természetesen Jóskának hívtak és nekivágtunk az országnak. Először nyugatnak mentünk. Utvonulunk volt: Dég—Siófok—Tihany—Veszprém—Zirc—Olaszfalu—Csesznek—Fannohalma—Székesfehérvár—Csurág—Budapest. Azután keletnek fordultunk: Gyöngyös—Kékeshegy—Mátraháza—Parád—Eger—Lillafüred—Diösgyőr—Miskolc—Tállya—Tokaj—Debrecen—Hortobágy—Solnok—Cegléd—Budapest.
 — Tud magyarul, professor úr?
 — Hát így, házköszönővel. Szörnyű nehéz a magyar nyelv. Eredetileg klasszika-filológus vagyok és a finn-ugor nyelvek alapjait ismerem, de azért kemény munka jól megtanulni magyarul. Újabb meglepő dolgok derülnek ki Valdemar Langletől. Kiderül, 1872-ben született. 25 éves korában az upsalai egyetemen szerzett filológiai és művészettörténeti diplomát. Közben beutazta Európát, sőt Ázsiába és Afrikába is ellátogatott filológiai és néprajzi tanulmányai során. 1899-ben a Stockholm Dagblad külpolitikai szerkesztője lett, 1906–1907-ben Heidelbergben történelmi és nemzetgazdaságot hallgat, utána a Kiliajminiszterium Hükös sajlószálatatának vezetője, majd a Svenska Dagbladet politikai főszerkesztője. 1914-től 1921-ig az Altonabladi helyettes főszerkesztője, azután a Svenska Handelstidning főszerkesztője, végül 1922-ben svéd lektor a budapesti egyetemen és 1933 óta a svéd főkonzulátus titkára. Rengeteg

Székeslési závarok, vastagbélhurut, puffadság, főelemérzés, bűnlittség, mígren és általános rossz szülői országon a rendkívül erősben ható természetes — Ferenc József keserűje a gomor és a bel csatorna tartalmát gyorsan kiüríti, a bélmirigyek működését élenkíti, a vérkeringést előmozdítja a tartós megkönnyebbülést szerez.

fordított, írt és ír ma is. Eredeti könyvei: Nyeregtávtal Oroszországon át, A Balkánháború, Az orosz forradalom, A világháború, Lóháton Magyarországon keresztül.

Svédék Magyarországon

— Hogy milyen nagy a könyv sikere Svédországban, — mondja Langlet professzor — arra jellemző, hogy kimutatásban megjelenése óta négy ötszöröse emelkedett a Svédországból Magyarországra irányuló idegenforgalom. Egy házaspár Umeából odavissza tízezer kilométert tett meg autón, míg ideért. Igaz, hogy az autót sorjegyven nyerték.
 — Es meddig marad most nálunk, professor úr?
 — Akármédig. Semmi okom sincsen, hogy elmenjek. Kitűnően érzem magam itt, Felsőleges-

Valdemar Langlet

mel és unokáimmal élek. Az egyetemen most már 25 hallgató van. Először tizet kezdtem. Néhány igen tehetséges tanítványom is van.
 — Es mit látott, professor úr, lóhátról Magyarországon?
 — Megírtam a könyvben. Igyekeztem objektív lenni. Az a kicsit szokatlan mód, ahogyan beutaztam az országot, két dologra volt jó: először is, aki lóhátról, felülről-lefelé, nyeregtávtalból nézi a világot, ami igen előkelő dolog, másrészt a lovon járó idegennek módjában van a társadalom minden rétegével érintkezésbe kerülni.

*

Ezekután lópatogattunk Langlet professzor gyönyörű kiállítású vasos könyvében. Remek fényképek, kedves epizódok, éles szemű észrevételek, néhány kitűnő íról készséggel megrajzolt tájkép, esendőt. Kedves humor, megkapó, cseregő hang. Es Magyarország többé-kevésbé há képe. Valóban: Langlet professzor sok olyat észrevett Magyarországon, amit a városokba magyar nem igen lát és amiről nem is igen tud. A könyv két részre oszlik: az egyikben Langlet útleírászerden elmeséli, mit látott, a másikban igyekszik a dolgok mögé nézni. A fejezetek címe: A Dunától, Hegyek, Alföld, A magyarok, A nyelve, Ipolyka, A falu, Arisztokraták, Zsidók, Az Isten Magyarországon, Kenyér és Bor, Nagy-Magyarország, A Duna királynője.

Olyan kevés könyvet írnak rólnki! Olyan kevés könyvet írnak a magyarok is Magyarországról. Hugo Balzac könyveiben külön szereplő Franciaország, Párizs és hány magyar író fog hozzá, hogy leírja Párizst, Londont. — Budapest és Magyarország elmaradnak ebben a versenyben. Bizonyos, hogy Langlet professzor könyvéért hált érdem. A rövidített angol kiadásban íról erőnyelvből talán egy és más elszázd, mégis szerzője becsületére válik az az észintés, amellyel példál a Falu fejezetben a magyar földhivatkozonyokról ír.

Az agrárreform sürős Magyarországon és valójában az egyetlen megoldás, hogy az országot slyos helyzetéből megmentse... Megemlékezik Nyugatdí Szabó reformkísérleteiről, majd Albrecht főhercegről, azután így folytatja: sez az egyetlen út, amelyen meg lehet menteni az országot egy újabb forradalontól, mert szél a világon nincs annyi nincstelen paraszt, mint Magyarországon. Az ország már állt egy kommunista kísérletet. De még sohasem élt az egészében demokrá-

ciától áttitva. Az egészégtelen demokrácia újabb reakcióhoz vezethet, amely még hevesebb is lehet, mint 1919-ben volt. Ha csak nem történik valami hamarosan...
 Kitérünk a könyv rövid történelmi leírásáról, meghatáro az a megértő rokonszenv, amelyel a revizionista mozgalmat tekintti. A politikai eseményekről megemlékező részek már bizony némi korrekktúrán szorulnak. Az Arisztokraták fejezetben pedig néhány pontatlan adat alkalmas arra, hogy eltérve az igazságtól, nem éppen kedvező benyomást keltsen Magyarországról. A 201. oldalon például azt írja Langlet: »Statistikok szerint, a békeszerződések után Magyarországnak meg-hagyott birtokok 85 százaléka zsidókéban van. Ezek a statistikák aligha lehetnek pontosak. A Zsidók című fejezet első kiadásában a következőket írja: »Annak, hogy az egykor gazdag ónumentai országok olyan szegények, annak többek között a világháború, a békeszerződések és last but not least, a zsidók az okai. »Ha egy keresztényt ma megkérdeznék, mi a jelenlegi rossz helyzet oka... a többség azt fogja felelni: a zsidók. »A legnagyobb baj, mondják a magyarok, hogy a zsidóink nem gettósították. Kik azok a magyarok, akik ezt mondják? »A zsidóknak magyar a nyelvük és keresztény egyházraik doiznak. »Higgye el a professor úr, hogy nemcsak a nyelvük magyar; a meggyőződésük is az. Először bebizonyították. »Az országunk csaknem egész vagyona az ő (zsidók) kezébe vándorolt és csak magas kamatra adják ki újra. Nem túlság ez csak számos ilyen rossz forrásból merített ferde adatot sorol fel Langlet professzor. Kár. Még jó, hogy a fejezet utolsó mondatában kijelenti, hogy a zsidókérdés megoldása szerinte kizárólag az asszimilációs útján lehetséges. Es sajnáljuk, hogy svéd barátunk, aki annyi tárgyilagossággal és kedvességgel, íról készséggel és szeretettel ír Magyarországról, torz adatok alapján néha ott fest Magyarországról kedvezőtlen képet, ahol nem kellene.

J. A.

Felozlatták a német Acélsisak szervezetét

A tagok egyénenként beléphetnek a nemzeti szocialista pártba

Berlin, november 8.

Hitler aláírásával ma rendelet jelent meg, amely az Acélsisak Szövetséget a birodalom egész területén elűti és felozlatták. A rendelet megemlékező, hogy az Acélsisak tagjai beléphetnek a nemzeti szocialista pártba; a belétezők számára esetről esetre felfüggesztik a mostani beléteési tilalmat.

Hitler levelet intézett Seldte birodalmi miniszterhez, a Stahlhelm vezéréhez. »A mai nappal — írja többek között — az első újonc korosztály felekkése a birodalomra és a birodalmi zászlóra, megkoronázta a Reichwehr idepitéseknek művét. A Reichwehr ezzel minden körtébe újból a német fegyver hordozójává és a német hagyomány védelmezőjévé vált. A politikai hatalom alkotta akaratát és kifejezésére a párt. Ilyen körülmények között nem tartom több időszármék a Acélsisakos mozgalom folytatását. Lehetőséget akarok adni azonban, hogy továbbra is részt vegyenek a nemzeti szocialista Harmadik Birodalom kialakításáért folytatott küzdelemben és ezért számukra felfüggesztöm a NSDAP beléteési zárlatát. Az acélsisakos szövetség tagjainak a nemzeti szocialista pártba való felvétele azonban nem történhetik testületileg, hanem csak egyénenként való jelentkezés alapján.

Hangszólította Hitler, hogy ami most történik az Acélsisaknak, nem egyéb, mint addigi teljesítményeinek teljes felértékelése. Kéri Seldtet és mozgalmának tagjait, segítsenek tovább is a német létfenntartás nagy művének kiépítésében. Seldte válaszelevelében köszönetet mond Hitler soraiért s kijelenti, hogy az acélsisakos szervezet tagjai a régi lobogó bevonását s az új birodalmi lobogó felhuzását úgy tekintik, mint előjárt teljesítést.

Öz. Kovács Hermann hitvesi szeretetőnek minden fájdalommal, megtört szívvel és csak az Örökkévaló szent akaratában megnyugodva jelenti, hogy életöröme, imádozott férje, a család büszkesége

Kovács Herman

tenagykereskedő, a budapesti VII. ker. Bethlen-téri ltr. templomkörzet elnöke

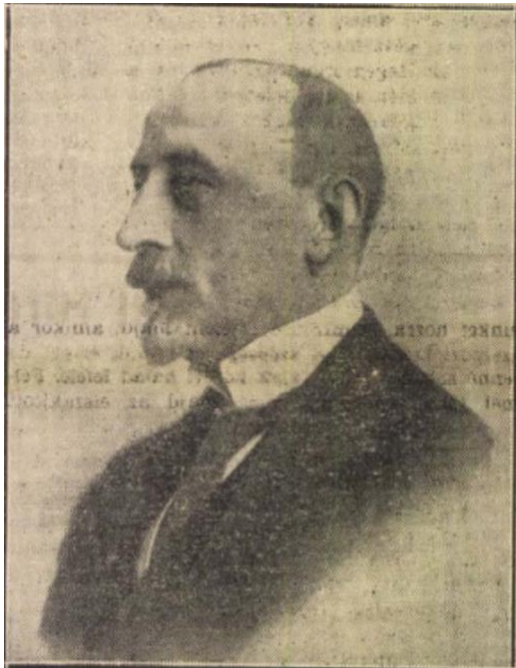
66-ik évében f. hó 8-án csendben elhunyt.

Vele együtt gyászolnak testvérei: Kovács Ignác, Kovács Jenő, Strausz Miklósné, valamint az egész rokonság.

Gyászolják mindazok, akiknek hitű, munkás életét odaadással, szeretettel áldozta.

Vásárnap d. e. 11 órákor forjuk a rákoskeresztúri ltr. temetőben utolsó útjára kísérel.

Minden külön értesítés helyett.

Nils Trulsson képe a *Pesti Hírlap* 1926. szeptember 29-ei számából.

Ulf Torsten Undén képe a *Színházi Magazin* 1942-es számában.

